RAPPORT

Onderzoek naar de mogelijke structurele effecten van Nederlandse voedselexport naar Afrika

Door K. Dekeyser (ECDPM), S. van Berkum (Wageningen Social & Economic Research), K. Leuveld-Postma (Wageningen Social & Economic Research), S. Tossou (Independent), Y. Abdulai (Independent), & D. Dia (Institut Sénégalais de Recherche Agricole)

April 2026

Dit rapport is tot stand gekomen met financiële steun van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van Nederland. De inhoud van dit document is uitsluitend de verantwoordelijkheid van de auteurs en kan in geen geval worden beschouwd als een weerspiegeling van het standpunt van de Staat der Nederlanden.

De auteurs willen Alhi N'guessan en zijn team bedanken voor hun bijdragen aan het onderzoek voor dit rapport. Ook zijn we de referentiegroep dankbaar voor hun constructieve feedback op eerdere versies van dit onderzoek. Daarnaast spreken we onze waardering uit voor alle geïnterviewden die de tijd hebben genomen om mee te werken en hun waardevolle inzichten te delen. De standpunten in dit artikel zijn die van de auteurs en vertegenwoordigen niet die van ECDPM, Wageningen Social & Economic Research (WSER) of enige andere instelling. Eventuele fouten of omissies vallen onder de verantwoordelijkheid van de auteurs. Voor opmerkingen en feedback kunt u contact opnemen met kde@ecdpm.org.

Belangrijkste bevindingen

1. ‘Kwetsbare’ Afrikaanse landen importeerden in 2023 voor ongeveer $ 1 miljard aan landbouwproducten uit Nederland, ongeveer 2% van hun totaal, waarbij de Nederlandse export in de loop van de tijd afnam;

2. De uienexport naar Senegal en de aardappelexport naar Ivoorkust werden geselecteerd voor diepgaand onderzoek vanwege de kans dat ze structurele effecten veroorzaken, aangezien ze een aanzienlijk Nederlandse handelsvolume bevatten en een hoog marktaandeel hebben ($ 33.3 miljoen aan volume en 71% marktaandeel voor uien naar Senegal; $ 10.0 miljoen en 84% voor aardappelen naar Ivoorkust);

3. Uit diepgaand onderzoek bleek dat er geen statistisch bewijs of andere aanwijzingen waren dat de Nederlandse uienexport structurele negatieve effecten heeft op de prijzen voor lokale uientelers in Senegal. In Ivoorkust beperkte de kleine omvang van de sector de mogelijkheid om statistisch significante resultaten te detecteren, maar er werden geen aanwijzingen voor structurele negatieve effecten gevonden. In beide gevallen werd de huidige handel gezien als complementair in plaats van concurrerend;

4. Het ontbreken van structurele effecten in beide casestudies is te wijten aan het feit dat de Senegalese overheid de invoer beperkt om binnenlandse producenten te beschermen, en dat Ivoriaanse landbouwers geen aardappelen maar andere gewassen verbouwen; in beide gevallen leveren Nederlandse bedrijven zaad van hoge kwaliteit dat als essentieel wordt beschouwd voor het verbeteren van de binnenlandse uien- en aardappelproductie; en

5. De handelseffecten waren complex, contextspecifiek en werden mede bepaald door lokale actoren. Hoewel het onmogelijk is om structurele effecten in alle gevallen van Nederlandse export naar ‘kwetsbare’ landen uit te sluiten, is het zeer waarschijnlijk dat de effecten van de import uit Nederland die niet in detail in deze studie zijn onderzocht hooguit zeer klein zijn, doordat ze slecht een beperkt marktaandeel of volume hebben.

Inhoudsopgave

Acroniemen **4**

Samenvatting **5**

1. Inleiding: Nederlandse voedselexport naar kwetsbare regio's **8**

1.1 Nederland is een belangrijke exporteur van voedingsmiddelen 8

1.2 Kwetsbare Afrikaanse landen importeren voor ongeveer $ 1 miljard uit Nederland 8

1.3 Trends in de Nederlandse export naar kwetsbare Afrikaanse landen 9

2. Overzicht van het debat over voedselhandel: een evenwicht vinden tussen voedselzekerheid, lokale productie en inkomsten **10**

2.1 Handel in voedsel komt de voedselzekerheid ten goede, maar kan leiden tot een gebrek aan investeringen 10

2.2 De recente voedselhandel tussen de EU en Afrika toont enkele van de opportuniteiten en nadelen van handel 12

2.3 Voedseldumping en andere verstoringen 14

3. Methodologische aanpak en selectie van casestudies **16**

3.1 De methodologie combineert kwantitatieve analyse met interviews en casestudies. 16

3.2 Aanpak van de kwantitatieve analyse 16

3.3 Selectie van casestudies 17

3.3.1 Afrikaanse invoer van Nederlandse producten per categorie en marktaandeel. 17

3.3.2 Uien naar Senegal en aardappelen naar Ivoorkust hebben een groot potentieel voor structurele effecten 19

4. Casestudy 1: Uien naar Senegal **22**

4.1 Nederlandse uienexport 22

4.2 Senegalese invoer van Nederlandse uien 23

4.2.1 Uienconsumptie, -import en -productie in Senegal 23

4.2.2 Uienimport in Senegal 25

4.2.3 Senegal beperkt de invoer van uien, zonder vergeldingsactie 28

4.3 Structurele effecten van de Nederlandse uienexport naar Senegal 31

4.3.1 Gegevensanalyse van structurele effecten in Senegal 31

4.3.2 Waarom heeft de export van Nederlandse uien naar Senegal geen structurele effecten? 32

5. Casestudy 2: Aardappelen naar Ivoorkust **35**

5.1 De Nederlandse aardappelexport in internationaal perspectief 35

5.2 Ivoriaanse import van Nederlandse aardappelen 36

5.2.1 Aardappelconsumptie, -import en -productie 36

5.2.2 Dynamiek van de aardappelimport 39

5.2.3 Ivoorkust is een succesvolle landbouwproducent en -exporteur, maar niet op het gebied van aardappelen 40
5.3 Kwantitatieve analyse van structurele effecten in Ivoorkust 42
5.4 Waarom heeft de Nederlandse aardappelexport geen structurele gevolgen voor de aardappelhandel in Ivoorkust? 42
6. Conclusie over de structurele effecten van de Nederlandse voedselexport 44
Bijlagen 47
Overzichtstabel selectie casestudies 47
Redenen voor niet-selectie 48
Quantitative methodology 49
Scope 49
Interviews 51
Referenties 52

Lijst van figuren

Figuur 1: Voedselimport van geselecteerde Afrikaanse landen uit de wereld, de EU en Nederland ($ miljard), inclusief Nederlandse marktaandelen (%) 9
Figuur 2: Belangrijkste Nederlandse voedsel exportproducten naar Afrika ($ miljard) 10
Figuur 3: De EU blijft de belangrijkste regio voor de internationale inkoop en bestemming van Afrikaanse voedingsmiddelen 13
Figuur 4: Wereldkaart van het teeltseizoen voor uien 23
Figuur 5: Consumptie, invoer en productie van uien in Senegal 24
Figuur 6: Uienhandel in Senegal 26
Figuur 7: Nederlandse export van uien naar Senegal, 2015-2026 (in ton, wekelijkse gegevens, website HOA) 27
Figuur 8: Detailhandelsprijzen voor uien in Senegal 32
Figuur 9: Consumptie, handel en productie van aardappelen in Ivoorkust 38
Figuur 10: Aardappelhandel in Ivoorkust 39
Figuur 11: De maandelijkse Nederlandse aardappelexport naar Ivoorkust vertoont geen duidelijk seizoenspatroon 40

Lijst van kaders

Kader 1: Selectiecriteria 20
Kader 2: Een tijdlijn van overheidsinterventies in 2025 30

Lijst van tabellen

Tabel 1. Belangrijkste exportbestemmingen van Nederland in Afrika, de belangrijkste producten en het Nederlandse marktaandeel....18
Table A.1. Selected potential case studies overview....47

Acroniemen

ANADER	Nationaal Agentschap voor Ondersteuning van Plattelandsontwikkeling
APPT-CI	Vereniging van aardappelproducenten van Ivoorkust
ARM	Marktreguleringsagentschap
CET	Gemeenschappelijk Extern Tarief
CSDDD	Richtlijn inzake zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid
CSRD	Richtlijn inzake duurzaamheidsrapportage door ondernemingen
DIPA	Verklaring voor de invoer van voedselproducten
ECOWAS	Economische Gemeenschap van West-Afrikaanse Staten
EU	Europese Unie
EUDR	Ontbossingsverordening
FONGS	Federatie van niet-gouvernementele organisaties van Senegal
FPMN	Federatie van groentetelers in de Niayes-regio
GDP	Bruto binnenlands product
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
HOA	Holland Onion Association (Nederlandse Uienvereniging)
HS	Geharmoniseerd Systeem
ISRA	Senegalees Instituut voor Landbouwkundig Onderzoek
MFTD	Ministerie van Buitenlandse Handel en Ontwikkeling
NAO	Nederlandse Aardappelorganisatie
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
PND	Nationaal Ontwikkelingsplan
VN	Verenigde Naties
USD	Amerikaanse dollar
WTO	Wereldhandelsorganisatie

Samenvatting

In dit onderzoek worden de structurele effecten van de Nederlandse voedselexport naar kwetsbare regio's onderzocht en beoordeeld aan de hand van twee diepgaande casestudies. Het algemene doel is de Nederlandse regering te informeren over de structurele effecten van de Nederlandse voedselexport op lokale markten en kleine landbouwers in landen waar het opzetten van stabiele, duurzame voedselsystemen en het bevorderen van een gezond, voedzaam dieet een uitdaging vormt. De directe aanleiding voor deze studie is het beantwoorden van de parlementaire motie 29 237 nr. 196 van de leden THIJSSEN en AMHAOUCH, ingediend tijdens het debat over de Afrikastrategie op 26 oktober 2023 (Tweede Kamer, 2023), en motie 36 410 XVII nr. 32 van de leden BOSWIJK e.a., ingediend op 31 januari 2024 tijdens de aanneming van de begrotingsverklaring van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (Tweede Kamer, 2024), waarin de regering wordt opgeroepen te onderzoeken waar de Nederlandse voedselexport de voedselproductie, met name door kleinschalige landbouwers, en de ontwikkeling van lokale markten in derde (ontwikkelings-)landen belemmert. Het praktische doel van deze studie is het leveren van een basis voor input in de handels- en voedselzekerheidsstrategieën van de Nederlandse regering.

De achtergrond van deze discussies is de rol van Nederland als een belangrijke wereldwijde voedselhandelaar, die binnenlandse productie combineert met wederuitvoer via zijn toonaangevende logistieke en agro-voedingscluster. De internationale handel speelt een tweeledige rol in voedselzekerheid: enerzijds ondersteunt deze beschikbaarheid, betaalbaarheid en veerkracht, maar anderzijds zorgt deze ook voor concurrentiedruk en structurele risico's in kwetsbare markten. De handelsrelatie tussen de EU en Afrika illustreert deze dualiteit: de EU exporteert hoogwaardige producten en importeert essentiële basisvoedingsmiddelen, een patroon dat lokale voedselsystemen in Afrika zowel kan integreren als destabiliseren. Hoewel opeenvolgende hervormingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid de marktverstoringen aanzienlijk hebben verminderd, beïnvloeden EU-subsidies en -regelgeving nog steeds de marktdynamiek en ontwikkelingsresultaten in het buitenland, zij het in veel mindere mate dan in het verleden.

Op basis van criteria als handelswaarde, marktaandeel in de invoer en de kwetsbaarheid van het lokale voedselsysteem zijn twee casestudies geselecteerd voor diepgaand onderzoek: Senegal, waar Nederlandse uien geïmporteerd worden naast een groeiende lokale sector in een context van hoge consumptie en armoede in zowel stedelijke als landelijke gebieden, en Ivoorkust, waar

Nederlandse aardappelen de invoer en consumptie domineren, aangezien er vrijwel geen lokale productie is.

De invoergegevens voor Nederlandse uien in Senegal laten een duidelijk seizoenspatroon zien: Nederlandse uien komen het land binnen buiten het lokale teeltseizoen. Senegal voert een beschermend beleid waar tijdens het oogstseizoen invoer wordt verhinderd door middel van een invoerverbod, en zelfs wanneer invoer mogelijk is, worden invoerrechten geheven. Deze handelsmaatregelen worden momenteel niet officieel betwist door de EU of Nederland, wat de Senegalese regering de ruimte geeft om handelsinstrumenten in te zetten ter ondersteuning van haar agrarische ontwikkeling.

Uit statistische analyses blijkt dat de export van Nederlandse uien geen structurele invloed heeft op de lokale uienmarkt in Senegal; er zijn geen aanwijzingen dat de Nederlandse exportvolumes de binnenlandse prijzen structureel beïnvloeden, of dat lagere Nederlandse exportprijzen leiden tot grotere importvolumes in Senegal. Hoewel de prijzen van lokale en geïmporteerde uien elkaar op korte termijn wel beïnvloeden, verdwijnt eventuele druk op de lokale prijzen zeer snel. Al met al lijkt de Senegalese invoer van Nederlandse uien een aanvulling te vormen op de lokale productie, een dynamiek die voornamelijk wordt bepaald door het handelsbeleid van het land.

Ivoorkust is vrijwel volledig afhankelijk van de invoer van zowel consumptie- als pootaardappelen, die voornamelijk uit Nederland worden ingevoerd. De beperkte omvang van de sector zorgt voor een probleem in de beschikbaarheid van marktgegevens, en dit heeft een invloed op de robuustheid en betrouwbaarheid van de resultaten van de statistische analyse. Er kan echter wel worden geconcludeerd dat lagere Nederlandse prijzen leiden tot meer invoer, een verband dat bepaald wordt door de dynamiek van de internationale markt, waar lagere prijzen geïmporteerde aardappelen betaalbaarder maken voor consumenten. Aangezien er vrijwel geen binnenlandse producenten zijn, legt dit geen druk op de huidige binnenlandse productie. Ivoorkust is een succesvolle landbouwproducent en -exporteur, maar niet op het gebied van aardappelen, vanwege hoge opstartkosten, beperkte winstgevendheid en minder-dan-ideale teeltomstandigheden.

De huidige aardappelimport is dus complementair en niet concurrerend, vooral omdat de lokale productie bij lange na niet voldoet aan de binnenlandse vraag en andere exporteurs buiten Nederland ook Ivoorkust kunnen bevoorraden. In Ivoorkust gaat de toekomstige groei van de binnenlandse sector waarschijnlijk minder komen van het beschermen van bestaande producenten door

handelsbeperkingen, maar veeleer door het ondersteunen en investeren in nieuwe producenten. Op de middellange tot lange termijn zou de binnenlandse aardappelproductie kunnen toenemen als verschillende problemen op het gebied van inputs, landbouwproductie, financiering en opslag kunnen worden overwonnen.

Hoewel de effecten op de lokale markt afhangen van complexe, contextspecifieke factoren en het optreden van lokale actoren, suggereren deze casestudies dat de structurele effecten van de Nederlandse export naar kwetsbare Afrikaanse landen hooguit zeer beperkt zijn. Aangezien de geanalyseerde casestudies de grootste Nederlandse marktaandelen vertegenwoordigen, is het zeer waarschijnlijk dat de effecten op andere, kleinere handelsstromen die niet in detail zijn onderzocht, afwezig of hooguit zeer beperkt zouden zijn.

1. Inleiding: Nederlandse voedselexport naar kwetsbare regio's

1.1 Nederland is een belangrijke exporteur van voedingsmiddelen

Nederland is een belangrijke speler op de voedselmarkt en behoort qua handelswaarde steevast tot de grootste landbouwexporteurs ter wereld. In 2024 bedroeg de Nederlandse agro-voedingsuitvoer € 128.9 miljard, een stijging van 4.8% ten opzichte van het voorgaande jaar. Deze hoofdcijfers moeten echter in de juiste context worden geplaatst. De invoer blijft aanzienlijk, met €86.1 miljard, wat een handelsoverschot van € 42.8 miljard oplevert. Ongeveer tweederde van de uitvoer (d.w.z., € 84.3 miljard) wordt in eigen land geproduceerd, terwijl de rest bestaat uit wederuitvoer (Jukema et al., 2025). Voor een dichtbevolkt land van relatief kleine omvang – dat op de 134e plaats staat wat betreft landoppervlak en op de 26e plaats wat betreft bevolkingsdichtheid – is dit handelsvolume ongebruikelijk en weerspiegelt het de positie van Nederland als een zeer efficiënte voedselproducent met een krachtige verwerkende sector die toegevoegde waarde creëert, en als een belangrijk handelsknooppunt dat Nederland, Europa en de wereld met elkaar verbindt.

Deze rol van Nederland wordt ondersteund door de uitgebreide logistieke infrastructuur en de dynamiek van de agro-voedingscluster. De haven van Rotterdam, de grootste van Europa, en de luchthaven Amsterdam Schiphol, de op drie na grootste van het continent, fungeren als toegangspoorten voor zowel Nederlandse als internationale goederen. Dit wordt aangevuld door een agro-voedingscluster waarin productie, verwerking, toelevering, onderzoek en financiering nauw met elkaar zijn verweven. Het samenspel van infrastructuur, locatie en clusterdynamieken helpt verklaren waarom de Nederlandse agro-voedingsuitvoer zo groot is in verhouding tot de omvang van het land, en waarom Nederlandse producten een prominente plaats innemen op Europese markten en daarbuiten.

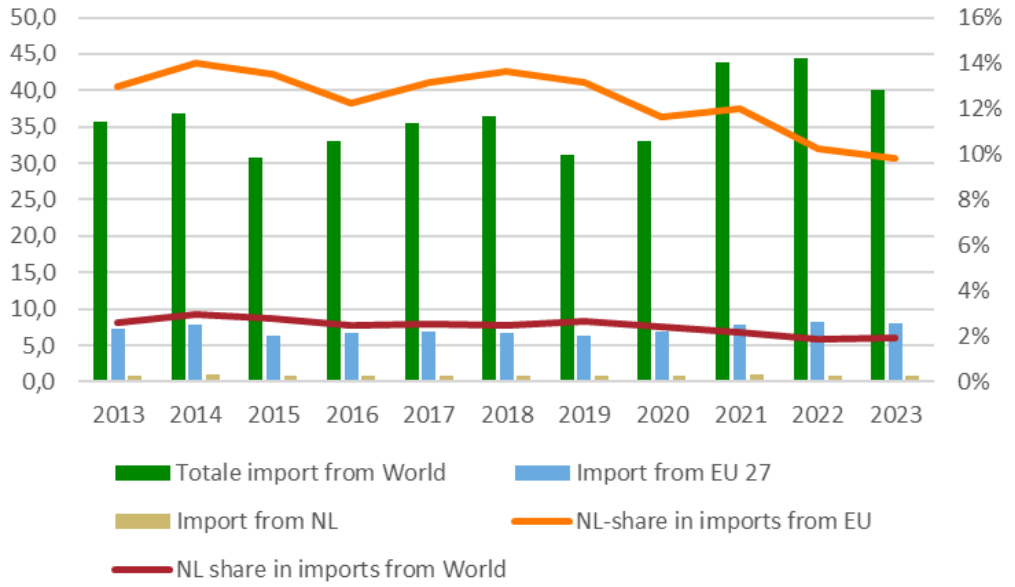
1.2 Kwetsbare Afrikaanse landen importeren voor ongeveer $ 1 miljard uit Nederland

De invoer van landbouw- en voedingsproducten (HS 01-24, met uitzondering van vis HS 03) in Afrika[1] is de afgelopen jaren gestegen tot gemiddeld $ 42.7 miljard, wat aanzienlijk hoger is dan de gemiddelde invoerwaarde in de periode 2013-2020 ($ 34.1 miljard, zie figuur 1). De invoer uit de EU-27 schommelt

[1] In het kader van deze studie verwijst 'Afrika' naar de regio ten zuiden van de Sahara, met uitzondering van Zuid-Afrika, om de nadruk te leggen op markten die worden gekenmerkt door een grotere structurele kwetsbaarheid en een lagere mate van industriële landbouwontwikkeling.

gedurende de gehele periode tussen $ 6.5 en $ 8.0 miljard . De invoer uit Nederland bedraagt iets minder dan $ 1 miljard, wat neerkomt op 10-12% van de Afrikaanse invoer uit de EU. Het aandeel van Nederland in de totale Afrikaanse voedselinvoermarkt is na een tienjarige daling onder de 2% gedaald.[2]

Figuur 1: Voedselimport van geselecteerde Afrikaanse landen uit de wereld, de EU en Nederland ($ miljard), inclusief Nederlandse marktaandelen (%).

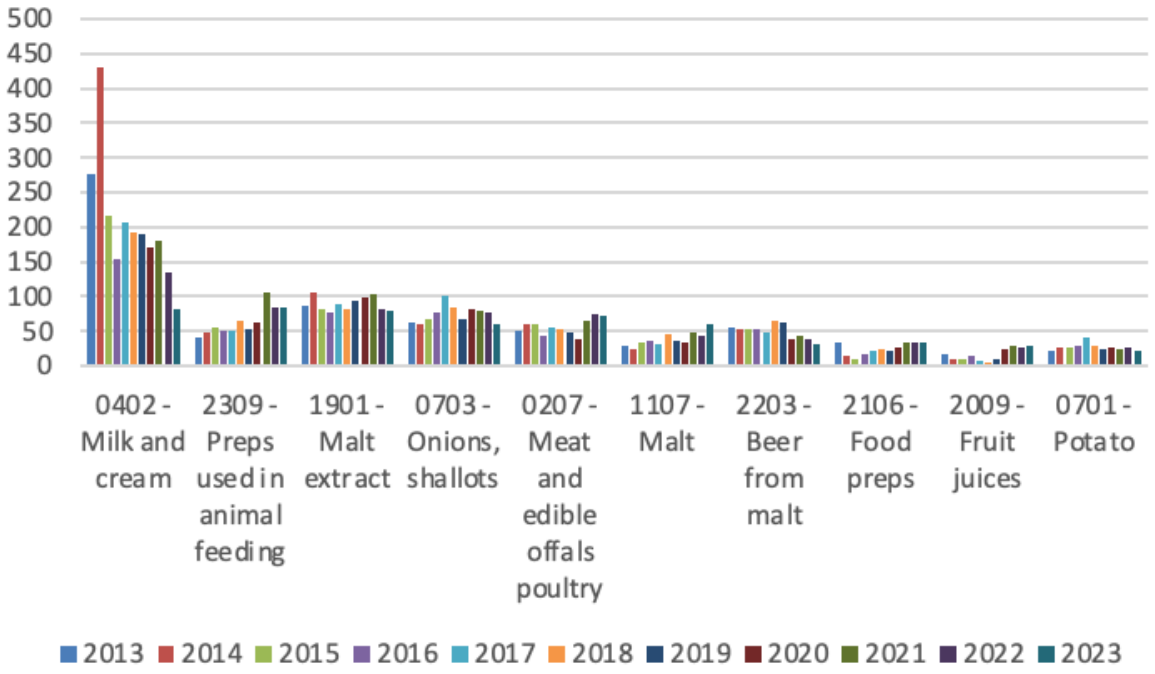
Bron: UN Comtrade

1.3 Trends in de Nederlandse export naar kwetsbare Afrikaanse landen

Figuur 2 toont de top 10 van Nederlandse exportproducten die door Afrikaanse landen worden ingevoerd en geeft de trend weer over de periode 2013-2023. 'Melk en room' (in geconcentreerde vorm) vormt veruit de grootste importstroom, maar heeft tegen 2023 zijn dominante positie verloren, aangezien de invoerwaarden van 'Bereidingen voor diervoeding' en 'Moutextract' in dat jaar bijna gelijk waren aan de invoerwaarde van melk en room. De invoer van 'Bereidingen voor diervoeding' vertoont een duidelijke stijgende trend, evenals die van 'Vlees en slachtafval van pluimvee' (sinds 2020), 'Voedingsbereidingen' en 'Vruchtensappen'. De invoer van aardappelen is in deze periode min of meer stabiel gebleven, evenals de invoer van uien sinds 2018.

[2] Er kunnen aanzienlijke verschillen bestaan tussen de exportcijfers die door de Nederlandse autoriteiten aan de VN COMTRADE worden gerapporteerd en de invoercijfers die door de ontvangende (Afrikaanse) landen zijn geregistreerd en aan VN COMTRADE zijn gerapporteerd. De uitvoercijfers liggen aanzienlijk hoger dan de invoercijfers. Hiervoor bestaan er verschillende redenen, zoals verschillen in productdefinities, meegerekende transport- en andere kosten, het tijdstip van registratie en de actualisering van handelsstromen, of verschillende omrekeningskoersen naar USD. Omdat we handelsgegevens willen afstemmen op vraag- en aanbodontwikkelingen op binnenlandse markten, gebruiken we invoergegevens van landen die producten uit Nederland ontvangen, en geen Nederlandse uitvoergegevens.

Figuur 2: Belangrijkste Nederlandse voedsel exportproducten naar Afrika ($ miljard)

Bron: UN COMTRADE

2. Overzicht van het debat over voedselhandel: een evenwicht vinden tussen voedselzekerheid, lokale productie en inkomsten

2.1 Handel in voedsel komt de voedselzekerheid ten goede, maar kan leiden tot een gebrek aan investeringen

De discussie over de gevolgen van handel – voornamelijk vanuit landen met een hoog inkomen – voor de voedselzekerheid van ontwikkelingslanden is al uitgebreid onderzocht (e.g., van Berkum, 2021; Ragasa et al., 2020). Internationale handel is een essentieel onderdeel van nationale voedselzekerheid en heeft een positief verband met de meeste aspecten van voedselzekerheid (van Berkum, 2021). Zowel consumenten als producenten kunnen hiervan profiteren. Voor consumenten biedt handel toegang tot een grotere verscheidenheid aan voedsel (Khoury et al., 2014). Import kan ook de betaalbaarheid verbeteren, vooral in stedelijke gebieden waar het helpt de prijzen van basisvoedsel te stabiliseren. Voor producenten biedt handel toegang tot nieuwe markten en mogelijkheden om de verkoop te diversifiëren. Meer in het algemeen speelt handel ook een stabiliserende rol door te helpen bij het beheersen van verstoringen in de

toeleveringsketen en het compenseren van lokale voedseltekorten. Het biedt een middel om de gevolgen van regionale misoogsten te verkleinen door ervoor te zorgen dat voedsel kan worden vervoerd van gebieden met een overschot naar gebieden met een tekort. Bovendien wordt handel, met de toenemende gevolgen van klimaatverandering, nog belangrijker voor veerkracht, met name vooral voor het zwaar getroffen Sub-Sahara Afrika (Janssens et al., 2020).

Er kunnen echter ook nadelen zijn voor bepaalde groepen en gebieden, waardoor er winnaars en verliezers ontstaan. De voordelen van handel komen mogelijk meer ten goede aan consumenten in de vorm van lagere prijzen (met name de stedelijke armen), terwijl landbouwers te maken kunnen krijgen met concurrentiedruk. Voor consumenten kan handel de toegang tot zowel gezond als ongezond voedsel vergroten, waarbij het laatste bijdraagt aan obesitas, vooral in ontwikkelingslanden, terwijl handelsovereenkomsten de beleidsruimte kunnen beperken voor regeringen die overvoeding willen aanpakken (An et al., 2019; Springmann et al., 2023). Voor producenten kan handel binnenlandse producten vervangen door goedkopere import, of investeringen ontmoedigen, wat leidt tot een cyclus van (overmatige) afhankelijkheid van internationale markten en verzwakte voedselsystemen. Naarmate de kansen in de landbouw afnemen, komt de levensvatbaarheid van het platteland in gevaar, wat migratie naar stedelijke centra aanwakkert. In veel Afrikaanse contexten wordt dit verergerd door een gebrek aan interesse van de elite in de ontwikkeling van de landbouw (of een industriële vooringenomenheid; Resnick, 2020), wat de beleidsaandacht en investeringen in plattelandsgebieden beperkt.

De gevolgen van voedselexport voor ontwikkeling zijn complex en sterk afhankelijk van de context. De marktomstandigheden veranderen in de loop van de tijd en verschillen per concurrent, terwijl de uitkomsten variëren tussen plattelandsgebieden, consumentengroepen en productiesystemen. Geïmporteerde producten kunnen de keuze voor de consument vergroten en voorzien in een vraag die lokaal niet kan worden vervuld; maar ze kunnen ook lokale producenten verdringen of ontmoedigen. Agro-ecologische omstandigheden en lokale vraagpatronen bepalen hoe importen en binnenlands aanbod op elkaar inwerken, en ongelijkheid beïnvloedt wie er baat bij heeft en wie er verliest. Deze dynamiek ontvouwt zich binnen het kader van mondiale handelsregels, waaronder WTO-handelsregels en antidumpingmaatregelen, die grenzen stellen maar asymmetrieën niet wegnemen.

Het algemene gevolg kan structurele onderontwikkeling zijn, waarbij de landbouw niet langer de basis vormt voor bredere economische transformatie (Gollin, 2023). Traditioneel wordt aangenomen dat productiviteitsstijgingen in de

landbouwsector noodzakelijk zijn om structurele transformatie naar de industrie op gang te brengen (Timmer, 1988), en verzwakte landbouwsectoren kunnen daarom van invloed zijn op bredere ontwikkeling en nationale veerkracht. Deze kwesties kunnen leiden tot instabiele, onveilige gebieden in de importerende landen, maar kunnen ook onbedoelde gevolgen hebben voor exporterende landen in termen van veiligheidsrisico's, verminderde marktontwikkeling, reputatieproblemen en ongewenste internationale migratie.

Niet alle importen zijn afhankelijkheden, en niet alle afhankelijkheden zijn even belangrijk. Jukema et al. (2025) maken een onderscheid tussen drie soorten import afhankelijkheden voor de EU, wat nuttig kan zijn om na te denken over voedsel importafhankelijkheid elders: *algemeen*, waarbij import een groot deel van het aanbod uitmaakt en afkomstig is uit een klein aantal niet-EU-landen; *strategisch*, waarbij de import betrekking heeft op producten die van vitaal belang zijn voor nationale of EU-belangen; en *risicovol strategisch*, waarbij een hoge concentratie of beperkte vervangbaarheid kwetsbaarheid voor verstoringen in de aanvoer veroorzaakt.

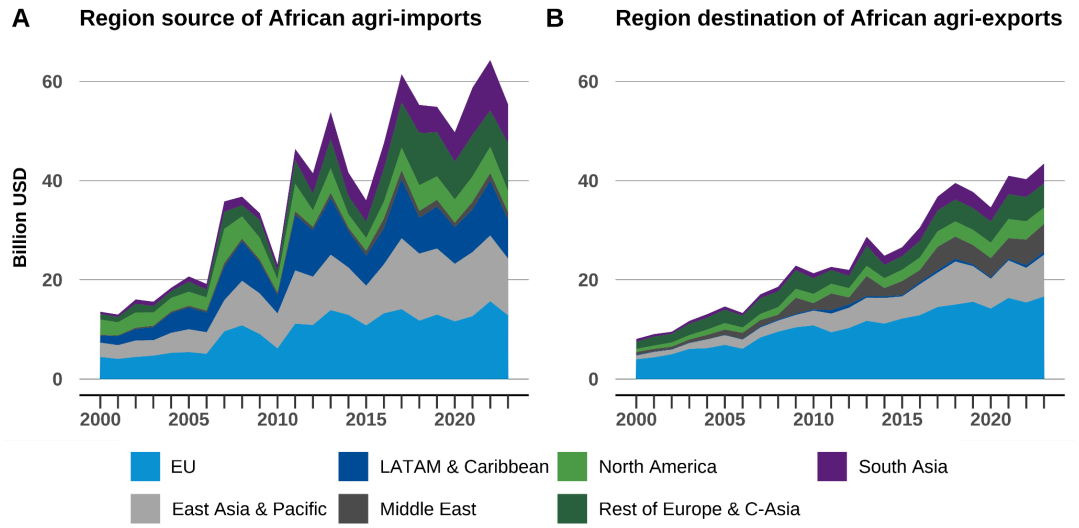
De wisselwerking tussen lokale voedselsystemen en buitenlandse handel speelt zich dus af tegen een achtergrond van interne en externe krachten die elkaar kunnen versterken. Goedkopere import kan de prikkels om in binnenlandse productie te investeren verzwakken, terwijl beperkte beleidsaandacht en -steun ervoor zorgen dat landbouwers minder goed kunnen concurreren. Tegelijkertijd blijft handel belangrijk voor voedsel- en voedingszekerheid, veerkracht en voor de commerciële kansen die deze biedt aan producenten die toegang hebben tot exportmarkten. Deze complexiteit komt ook duidelijk naar voren in de handel tussen de EU en Afrika, zoals hieronder wordt besproken.

2.2 De recente voedselhandel tussen de EU en Afrika toont enkele van de opportuniteiten en nadelen van handel

De EU is de grootste handelspartner van Afrika op het gebied van voedsel, waardoor de voedselsystemen van beide continenten elkaar beïnvloeden. De EU importeert hoogwaardige Afrikaanse producten zoals koffie, cacao en fruit – grondstoffen die cruciale deviezen opleveren en miljoenen Afrikaanse landbouwers aansluiten bij mondiale waardeketens. Tegelijkertijd levert de EU ongeveer 23 % van de voedselimport van Afrika, waardoor zij de belangrijkste externe voedselbron van het continent is, met de regio Oost-Azië & de Stille Oceaan op de voet gevolgd (Dekeyser, 2025). De structuur van deze handel verschilt sterk per regio: terwijl Noord-Afrika een netto-importeur van voedsel

blijft, exporteert Sub-Sahara Afrika in geldwaarde meer voedsel naar de EU dan het importeert.

Figuur 3: De EU blijft de belangrijkste regio voor de internationale inkoop en bestemming van Afrikaanse voedingsmiddelen.

Bron: FAOSTAT, aangepast door Dekeyser, 2025

Preferentiële handelsovereenkomsten hebben de markttoegang vergroot en gezorgd voor een toename van de handelsvolumes. In 2019 kwam meer dan 90 % van de Afrikaanse export tariefvrij de EU binnen. Voor sommige verwerkte of gevoelige producten gelden nog steeds invoerrechten, maar hun totale invloed op de handel tussen Afrika en de EU is gestaag afgenomen. De belangrijkste belemmeringen zijn tegenwoordig niet-tarifaire maatregelen: strenge EU-eisen op het gebied van voedselveiligheid, kwaliteit en duurzaamheid, waaraan kleine exporteurs vaak maar moeilijk kunnen voldoen. Toch blijft de Afrikaanse voedselexport naar de EU groeien, vooral in concurrerende en sterk gereguleerde waardeketens zoals tuinbouw en gekweekte vis (Bureau & Swinnen, 2018).

De benadering van de EU ten aanzien van de handel in landbouwproducten is geëvolueerd. Terwijl de EU in de jaren zestig haar binnenlandse markten beschermde, begon zij in de jaren negentig met de liberalisering van de landbouw. De laatste tijd is de aandacht echter verschoven naar het verminderen van externe afhankelijkheden – met name voor meststoffen en eiwithoudende gewassen – wat een weerspiegeling is van een bredere verschuiving naar het bekijken van handel vanuit het perspectief van veiligheid en veerkracht (Dekeyser, 2025).

De handel tussen Afrika en de EU vertoont dus een tweeledige dynamiek. Het continent is zowel leverancier als afnemer in de met de EU verbonden

voedselsystemen: het exporteert hoogwaardige grondstoffen en importeert tegelijkertijd essentiële basisvoedingsmiddelen. Deze integratie biedt kansen voor sommige producenten, maar stelt anderen bloot aan structurele druk en oneerlijke concurrentie. Het resultaat is een complexe handelsrelatie die wordt bepaald door verschillen in schaalgrootte, productsoort en marktpositie – waarbij dezelfde handel die voor sommige actoren groei stimuleert, voor anderen juist kwetsbaarheid in de hand kan werken.

2.3 Voedseldumping en andere verstoringen

Maatschappelijke organisaties, zoals het Nederlandse Oxfam Novib, uiten al geruime tijd hun bezorgdheid over de voedselexport naar ontwikkelingslanden. Hun kritiek richt zich mede op het risico dat producten uit Europa, gesteund door subsidies en/of oneerlijke handelsovereenkomsten, in Afrika worden *gedumpt* (dat wil zeggen: gedurende een langere periode worden geëxporteerd tegen prijzen die lager liggen dan in het land van herkomst of onder de productiekosten) en vervolgens de landbouwers op die markten onderbieden.

Humundi, een in Brussel gevestigde ngo, lanceerde in 2019 een campagne waarin kritiek werd geuit op de EU-export van melkpoeder, dat vaak wordt afgeroomd om boter van te maken en vervolgens wordt gemengd met palmolie, aangezien deze export lokaal geproduceerde verse melk in Afrikaanse landen zou kunnen verdringen. De ngo identificeerde handelsovereenkomsten, EU-landbouwsubsidies en de afschaffing van de melkquota in 2015 als de belangrijkste oorzaken van deze verdringing. De EU wordt aangewezen als de grootste factor die de wereldwijde melkmarkten verstoort (Choplin, 2019). Tegelijkertijd steunden ngo's de campagnes *Mon Lait est Local* in West-Afrika om de lokale melkproductie te stimuleren (Oxfam Novib, 2020). FIAN en anderen (CSTNZ, 2008) waarschuwden al in 2008 voor de mogelijke impact die handelsovereenkomsten en EU-subsidies zouden kunnen hebben op de melkmarkt van Zambia. EU-subsidies en oneerlijk handelsbeleid zijn ook de boosdoeners in Forins (2018) blogpost over hoe Italiaanse tomaten de West-Afrikaanse tomatenproductie verwoesten. Onderzoekers hebben soortgelijke observaties gedaan over het risico dat EU-beleid leidt tot voedseldumping (de Steenhuijsen Piters, 2023; de Steenhuijsen Piters et al., 2023). In Zuid-Afrika reageerde de diplomatieke dienst van de EU op beschuldigingen dat de EU kipstukjes met bot op Zuid-Afrika 'dumpt' (EEAS, 2017).

In de discussie over voedseldumping gaat de aandacht vooral uit naar de landbouwwetgeving van de EU, het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB). Het GLB wordt al lang gezien als een stuitend voorbeeld van incoherentie met

ontwikkelingsbeleid en doelstellingen (Matthews, 2008). Vooral de exportrestituties waren omstreden: deze overbrugden het verschil tussen de hoge interne EU-prijzen en de lagere wereldmarktprijzen en maakten het voor EU-landbouwers mogelijk hun producten goedkoper in het buitenland te verkopen – zonder geld te verliezen – terwijl de binnenlandse prijzen in de EU hoog bleven. Ook hier waren de gevolgen verschillend: consumenten in de importerende landen ontvingen in feite een EU-subsidie via de exportrestituties, maar lokale producenten werden benadeeld (Matthews, 2008).

Recente studies wijzen op een sterk verbeterde samenhang tussen het GLB van de EU en ontwikkelingssamenwerking, als gevolg van opeenvolgende hervormingen van het GLB (Bureau & Swinnen, 2018; Matthews & Soldi, 2019; Matthews et al., 2017). Exportrestituties zijn bijvoorbeeld sinds 2010 afgebouwd en het grootste deel van de steun is verschoven naar ontkoppelde rechtstreekse steun. In het GLB 2023-2027 bestaat meer dan zeventig procent van de begroting uit rechtstreekse steun, die wordt gedomineerd door een jaarlijkse areaalgebonden betaling en 'ontkoppeld' is, wat betekent dat deze niet gebonden is aan de productie van specifieke producten.

Hoewel de coherentie aanzienlijk is verbeterd, blijven er enkele verstoringen bestaan: Matthew en Soldi (2019) hebben de effecten van de EU-landbouwsubsidies op ontwikkelingslanden geëvalueerd en geconstateerd dat deze subsidies over het algemeen een zekere invloed hadden op de prijs van melkpoeder, geen significante invloed op die van tomatenpuree en geen enkele invloed op die van kippenvlees. De verstoringen op de markt voor melkpoeder waren het gevolg van verschillende factoren: subsidies die boerderijen in bedrijf houden die anders misschien zouden sluiten en zo de productiecapaciteit in stand houden, de tijdelijke overproductie na de afschaffing van de melkquota, en mechanismen die landbouwers ondersteunen tijdens periodes van prijsvolatiliteit.

Veel landen ondersteunen hun landbouwsector op manieren die de handel kunnen verstoren. In 2020 was het GLB goed voor 36 % van alle landbouwsubsidies in de OESO-landen. Ook andere grote economieën grijpen sterk in: de Verenigde Staten en Japan verstrekken in 2020 respectievelijk ongeveer € 97 miljard en € 50 miljard aan steun, terwijl de landbouwsteun van China dramatisch toenam – van € 52 miljard in 2008 tot € 234 miljard in 2020 (OESO, 2022).

Ondertussen beïnvloeden ook nieuwe regelgeving, zoals de EU-ontbossingsverordening (EUDR), de richtlijn inzake due diligence op het gebied van duurzaamheid door bedrijven (CSDDD) en de richtlijn inzake duurzaamheidsverslaglegging door bedrijven (CSRD), de handelsvoorwaarden

doordat ze extra kosten met zich meebrengen voor de handel met Europa of voor Europese bedrijven (Byiers et al., 2023). Wat de EU landbouwbegroting betreft, wordt in het recente begrotingsvoorstel van de Commissie voor 2028-33 gediscussieerd over het minimumniveau voor betalingen aan landbouwers.

3. Methodologische aanpak en selectie van casestudies

3.1 De methodologie combineert kwantitatieve analyse met interviews en casestudies

Het onderzoek maakt gebruik van een gemengde methodologie op basis van gedetailleerde casestudies om de impact van de Nederlandse landbouwexport op lokale markten te beoordelen. Op kwantitatief vlak analyseren onderzoekers economische gegevens, zoals importvolumes, exportprijzen en lokale detailhandelsprijzen. Deze statistische analyse stelt hen in staat om brede markttrends te identificeren en te onderzoeken of import economisch concurreert met binnenlandse landbouwers.

Deze kwantitatieve analyse wordt gecombineerd met interviews met de relevante actoren die betrokken zijn bij de geselecteerde casestudies, waaronder producenten, importeurs, tussenhandelaren, handelaren, overheidsfunctionarissen en onderzoekers. Deze gecombineerde aanpak is bedoeld om zowel overkoepelende inzichten te verschaffen in de relaties tussen de Nederlandse voedselexport en de importmarkten, als verklarende aantekeningen en perspectieven van belanghebbenden op dergelijke verbanden.

3.2 Aanpak van de kwantitatieve analyse

Het kwantitatieve onderzoek gaat na welke invloed de Nederlandse uienexport naar Senegal en de aardappelexport naar Ivoorkust – de twee geselecteerde casestudies – hebben op de lokale markten en producenten. Het richt zich op het toetsen van drie hoofdhypothesen: of grotere volumes Nederlandse import de lokale marktprijzen doen dalen, of goedkopere Nederlandse exportprijzen leiden tot een toename van de importvolumes, en in hoeverre de lokale prijzen in de loop van de tijd de prijzen van de Nederlandse export volgen.

De analyse maakt gebruik van tijdreeks-regressiemodellen die nagaan hoe deze verschillende economische variabelen op elkaar inwerken, terwijl er gecontroleerd wordt voor reguliere seizoensgebonden marktpatronen. Omdat statistische toetsen aantoonden dat lokale prijzen en importfactoren vaak een

langetermijnevenwicht delen, wordt een foutcorrectiemodel gebruikt om hiervoor te corrigeren.

Dit model kan twee verschillende marktdynamieken laten zien: de onmiddellijke, kortetermijneffecten van een verandering (zoals hoe lokale prijzen reageren in de maand waarin de import precies piekt) en de langetermijnaanpassingen, die laten zien hoe snel de markt zichzelf corrigeert en weer in evenwicht komt na een plotselinge verstoring of schok. Het oorspronkelijke ontwerp omvatte een vergelijking van deze effecten tussen regio's, om te beoordelen of regio's in de buurt van havens sterker reageren op veranderingen in importprijzen en/of hoeveelheden. Voor geen van beide casestudies waren er echter op regionaal niveau gegevens van voldoende kwaliteit beschikbaar om deze analyse uit te voeren. Een gedetailleerde methodologische toelichting is opgenomen in de bijlage.

3.3 Selectie van casestudies

3.3.1 Afrikaanse invoer van Nederlandse producten per categorie en marktaandeel

Tabel 1 laat zien wie de grootste importeurs van Nederlandse landbouwproducten zijn en welk aandeel de geïmporteerde Nederlandse producten hebben in de totale invoer van een land voor dat product. Nigeria en Ivoorkust zijn de grootste importeurs, gevolgd door Senegal en Ghana, en Oeganda en Gabon. Tabel 1 toont ook, per land, de drie belangrijkste importproducten uit Nederland en importproducten (van de tien grootste importstromen uit Nederland) die een importaandeel hebben van meer dan 35% van de totale import van dat product. De 35% wordt beschouwd als een drempel waarboven de importstroom potentieel een dominante, marktbeïnvloedende positie zou kunnen innemen. Voor Nigeria geldt dit laatste punt alleen voor vruchtendranken (die bijna 36% van de Nigeriaanse invoer van dit product uitmaken). Voor Ivoorkust voldoen vijf producten aan dit criterium, voor Senegal drie, voor Ghana twee en voor Oeganda en Gabon elk drie producten.

Tabel 1. Belangrijkste exportbestemmingen van Nederland in Afrika, de belangrijkste producten en het Nederlandse marktaandeel

(gebaseerd op de door Afrikaanse landen gerapporteerde invoer, in $ miljoen, gemiddelde over 2020-2022; let op: de gegevens voor 2023 en 2024 ontbreken voor een groot aantal Afrikaanse landen in UN COMTRADE)

Belangrijkste export bestemmingen van Nederland in Afrika	Totale invoer (HS1-24) – gemiddeld 2020-2022 ($ miljoen)	Belangrijkste Nederlandse exportproducten naar Afrika (HS-code, productnaam, waarde in $ miljoen)	NL top 10 exportproducten met een aandeel in de totale invoer van het land >35% (aandeel in % en waarde in $ miljoen)
Nigeria	149.5	0402 - Melk en room: 40.4 1901 - Moutextract: 25.1 2106 – Bereidingen voor menselijke consumptie: 18.7	2009 – Vruchtensappen: 36% (17.2)
Ivoorkust	130.5	0703 - Uien, sjalotten: 31.4 1901 - Moutextract: 23.4 0402 - Melk en room: 21.6	0703 – Uien, sjalotten: 62% (31.2). 2309 – Bereidingen voor diervoeding: 43% (17.3) 0701 - Aardappelen: 84% (10.0) 2009 – Vruchtensappen: 39% (4.2).
Senegal	96.4	0703 – Uien en sjalotten: 33.3 1901 – Moutextract: 23.0 0701 – Aardappel: 9.2	0703 – Uien, sjalotten: 75% (33.3) 0701 – Aardappel: 63% (9.2) 0706 – Wortelen enz.: 39% (2.3)
Ghana	89.3	1517 - Margarine en bakvet: 18.2 0207 – Pluimveevlees: 8.8 0402 - Melk en room: 7.3	1517 - Margarine en bakvet: 39% (18.2) 0105 - Pluimvee: 46% (6.0)
Oeganda	45.5	2309 - Bereidingen voor diervoeding: 36.1 2203 - Bier van mout: 4.3	2309 - Bereidingen van de soort gebruikt voor het voederen van dieren: 36.3% (36.1) 0402 - Melk en room: 60% (1.6)
Gabon	40.4	0402 - Melk en room: 1.6 0402 - Melk en room: 16.3 0207 - Vlees en eetbare slachtafval van pluimvee: 7.9	0106 - Andere dieren: 89% (0.2) 0402 - Melk en room: 48% (16.3) 2203 - Bier van mout: 71% (5.0)
Kameroen	35.4	2203 - Bier van mout: 5.0 402 - Melk en room: 17.1 2103 - Sauzen en bereidingen daarvoor: 5.6	0703 - Uien. sjalotten: 62% (1.6) 2103 - Sauzen en bereidingen daarvoor: 53% (5.6) 407 - Vogeleieren: 67% (3.2)
Angola	34.4	2203 - Bier van mout: 4.1 1107 – Mout: 9.5 0402 - Melk en room: 7.1. 0207 - Vlees en eetbare slachtafvallen van pluimvee: 6.7	2202 – Water enz.: 61% (2.0) Alle <35%

(Tabel vervolgt)

Tabel 1. Vervolg

Belangrijkste export bestemmingen van Nederland in Afrika	Totale invoer (HS1-24) – gemiddeld 2020-2022 ($ miljoen)	Belangrijkste Nederlandse exportproducten naar Afrika (HS-code, productnaam, waarde in $ miljoen)	NL top 10 exportproducten met een aandeel in de totale invoer van het land >35% (aandeel in % en waarde in $ miljoen)
Congo DR	33.9	0402 - Melk en room: 6.4 0703 - Uien, sjalotten: 5.4 1107 – Mout: 5.4	0402 - Melk en room: 36% (6.4) 0703 - Uien, sjalotten: 52.8% (5.4) 1101 – Tarwemeel: 35% (3.4) 0810 – Verse aardbeien. enz.: 42% (0.9)
Kenia	29.7	0402 - Melk en room: 9.8 2203 - Bier van mout: 3.0 2309 - Bereidingen gebruikt bij diervoeding: 2.8	2203 - Bier van mout: 47% (3.0) 2004 - Bereide groenten enz.: 64% (1.2) 2206 - Cider, perencider,mede: 46% (1.2)

Bron: UN COMTRADE, gegevens opgehaald op 9 december 2025

3.3.2 Uien naar Senegal en aardappelen naar Ivoorkust hebben een groot potentieel voor structurele effecten

De meest veelbelovende casestudies zijn samengevat in tabel A.1 (in de bijlage) en gekoppeld aan relevante factoren die in de parlementaire moties worden genoemd, om zo tot aan een selectie van twee casestudies te komen. De selectie van veelbelovende casestudies was gebaseerd op de combinatie van gemiddelde invoervolumes en marktaandeel voor 2020–2022, zoals weergegeven in tabel 1 hierboven, in combinatie met een eerste analyse van de waardeketen. Sommige product-landcombinaties uit tabel 1 vertonen relatief hoge invoervolumes maar lage marktaandeel – de invoer van melk en room uit Nederland naar Nigeria bedraagt bijvoorbeeld $ 40.4 miljoen, maar vertegenwoordigt slechts een klein deel van de totale zuivelinvoer van het land, wat de omvang van de totale Nigeriaanse markt weerspiegelt – en zijn uitgesloten, aangezien ze zouden kunnen wijzen op een beperkte potentiële impact van deze producten op de Nigeriaanse markt en producenten. Ook zijn samengestelde producten met ingrediënten uit andere landen uitgesloten: margarine is bijvoorbeeld het resultaat van een complexe waardeketen en bevat een wisselende verscheidenheid aan verschillende oliën, waarvan een aantal van buiten Europa afkomstig is (bijv. palmolie, kokosolie), wat Nederlandse toerekening bemoeilijkt. Kader 1 vat onze selectiecriteria samen.

Kader 1: Selectiecriteria

In het onderzoek werd een reeks selectiecriteria toegepast om Nederlandse exportketens van voedsel te identificeren die mogelijk structurele gevolgen hebben voor Afrikaanse markten:

1. Uitsluiting van wederuitvoer: alleen producten die daadwerkelijk in Nederland zijn geproduceerd, werden in aanmerking genomen, niet producten die louter via Nederlandse infrastructuur werden doorgevoerd of verwerkt voor wederuitvoer. Voor samengestelde producten (bijv. margarine) moet een aanzienlijk deel van de ingrediënten herleidbaar zijn tot Nederlandse landbouwers.
2. Marktrelevantie: De geselecteerde producten vertegenwoordigen een aanzienlijk aandeel van de lokale import of het aanbod op de binnenlandse markt, waardoor een betekenisvolle potentiële impact wordt gewaarborgd.
3. Contextgevoeligheid: focus op kwetsbare of fragiele voedselmarkten, waar Nederlandse voedselexport invloed zou kunnen hebben op de lokale productie, prijzen of voedselzekerheid.
4. Beperking van de reikwijdte: Vis- en zeevruchtenproducten werden uitgesloten, gezien hun specifieke waardeketens en governance.

De export van uien naar Senegal en aardappelen naar Ivoorkust biedt een groot potentieel voor structurele impact. In Senegal vertegenwoordigt de Nederlandse uienexport een aanzienlijke jaarlijkse waarde van $ 33.3 miljoen en een dominant marktaandeel van 75%, wat wijst op een groot risico op marktverstoring in een context van hoge consumptie en sociaaleconomische kwetsbaarheid. Hoewel de Nederlandse aardappelexport naar Ivoorkust lager is – met een waarde van $ 10 miljoen per jaar en een marktaandeel van 84% – kan het ontbreken van een sterke lokale teelt op zich al een indicator zijn van structurele concurrentie op de lange termijn. Ivoorkust is ook een interessante casestudy omdat het land een belangrijke bestemming is voor de Nederlandse export naar Afrika.

Helaas bestaat er bij de export van uien naar Senegal en aardappelen naar Ivoorkust een zeker risico op overlappingen in het onderzoek, aangezien deze producten vergelijkbare kenmerken hebben – namelijk dat het om onbewerkte

producten gaat die worden verhandeld met geografisch aangrenzende West-Afrikaanse landen. Dit zou de bevindingen van het onderzoek kunnen beperken en ervoor zorgen dat inzichten in de specifieke dynamiek van waardeketens voor bewerkte producten of in verschillende regionale contexten ontbreken. Alternatieve combinaties van producten en landen zijn echter beperkt, aangezien andere potentiële gevallen een aanzienlijk lagere kans bieden op het genereren van meetbare structurele effecten. Op basis van feedback van de referentiegroep van de studie zijn drie gevallen ter overweging toegevoegd: pluimvee naar Ghana en melkpoeder naar de DRC en Oeganda.

Deze potentiële gevallen kampen met ten minste één problematische factor die het bereiken van de onderzoeksdoelstellingen bemoeilijkt. De invoer van pluimveevlees uit Nederland in Ghana vertegenwoordigt minder dan 10% van de invoer van pluimveevlees in het land; de invoer uit België, Brazilië en de VS is veel omvangrijker dan die uit Nederland. Ook de invoer van melkpoeder door Oeganda uit Nederland vertegenwoordigt minder dan 10% van de totale invoer van melkpoeder in het land en lijkt van beperkt belang te zijn voor het onderzoek vanwege de lage invoervolumes in verhouding tot de robuuste lokale zuivelproductie. Dit beperkt de potentiële invloed van buitenlandse handelsstromen op de structurele marktverstoring. Een casestudy in de DRC kampt met de uitdagingen van twijfelachtige officiële gegevens en moeilijk bereikbare, potentieel getroffen kleine landbouwers in politiek instabiele regio's van het land, wat het erg moeilijk maakt om verder te kijken dan anekdotisch bewijs om de structurele gevolgen voor de lokale waardeketen in kaart te brengen. Een gedetailleerde motivering voor de uitsluiting van deze drie voorgestelde gevallen is opgenomen in de bijlage.

4. Casestudy 1: Uien naar Senegal

4.1 Nederlandse uienexport

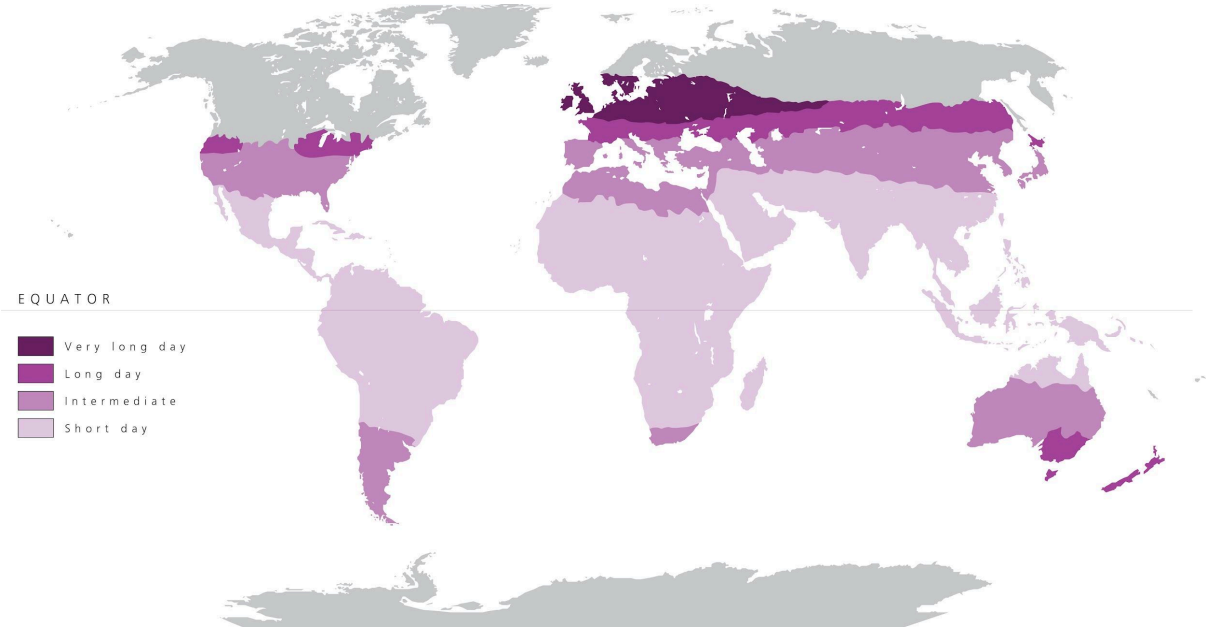
Nederland produceert jaarlijks 1.3-1.7 miljoen ton uien (periode 2020-25, CBS). De exportvolumes variëren naarmate de productie schommelt als gevolg van weers- en marktomstandigheden[3], maar maakt ongeveer 90% van de productievolumes uit (ongeveer 1.1 tot 1.2 miljoen ton in de afgelopen jaren). De exportbestemmingen zijn andere EU-landen (32% van de totale export), waarbij derde landen het grootste aandeel hebben (68% van de export in 2024/2025; HOA, 2026). Afrika is een belangrijke exportbestemming, met Senegal en Ivoorkust als belangrijkste markten (ongeveer 160,000-180,000 ton in 2024-25 naar elk van beide landen). De logistiek verloopt voornamelijk via vrachtwagens naar bestemmingen in de EU en via vrachtschepen naar andere continenten, zoals Afrika en Azië. De logistieke kosten worden geschat op 5 ct/kg (bijvoorbeeld Kruiningen-Parijs per vrachtwagen) en 2-2.5 ct/kg per containerschip (bijvoorbeeld Vlissingen/Antwerpen-Dakar; Vlissingen-Maleisië; mondelinge informatie). Hoewel uien in verschillende provincies worden geteeld – met de grootste arealen in Flevoland en Noord-Brabant – is Zeeland het hart van de sector, waar ongeveer 80% van de uien wordt gesorteerd, verwerkt en verpakt. Uien die in de andere provincies voor de export worden geproduceerd, worden vaak via de binnenwateren naar de haven van Vlissingen vervoerd, waar ze in gekoelde containers aan hun overzeese reis beginnen (HOA, 2026).

De ui is een seizoensgewas dat in Nederland doorgaans groeit van april/mei tot eind juli/augustus (als het wordt aangeplant als kleine bol/plantui) of tot nazomer/vroege herfst (indien gekweekt uit zaad, geplant in februari/maart). Dankzij de kwaliteit en met name de houdbaarheid (in combinatie met goede opslag- en koelfaciliteiten) kan Nederland ook buiten het oogstseizoen leveren. Hierdoor heeft het land een sterke internationale concurrentiepositie opgebouwd en exporteert het naar ongeveer 140 landen wereldwijd (HOA, 2026).

Wereldwijd wordt er een grote verscheidenheid aan uien geteeld. In Nederland worden de zogenaamde ‘lange dag’-uienrassen geteeld. Een aantal Nederlandse veredelaars (zaadbedrijven) en verpakkers/exporteurs is actief in andere delen van de wereld, waar zij lokale rassen veredelen en produceren die vaak moeten gedijen in een kort groeiseizoen met kortere dagen.

[3] De uienteelt valt niet onder de directe marktregeling van het GLB 2023-2027, maar akkerbouwers kunnen via de algemene milieuregeling extra subsidies voor de uienteelt ontvangen door zich te richten op duurzaamheid. Uien worden beschouwd als een belangrijk akkerbouwgewas in de vruchtwisseling. Het areaal uien in Nederland bedraagt ongeveer 32-34.000 hectare en ongeveer 3.400 akkerbouwers telen uien (website van het CBS).

Figuur 4: Wereldkaart van het teeltseizoen voor uien

Bron: De Groot en Slot [rechtstreeks verzonden], n.d.

4.2 Senegalese invoer van Nederlandse uien

4.2.1 Uienconsumptie, -import en -productie in Senegal

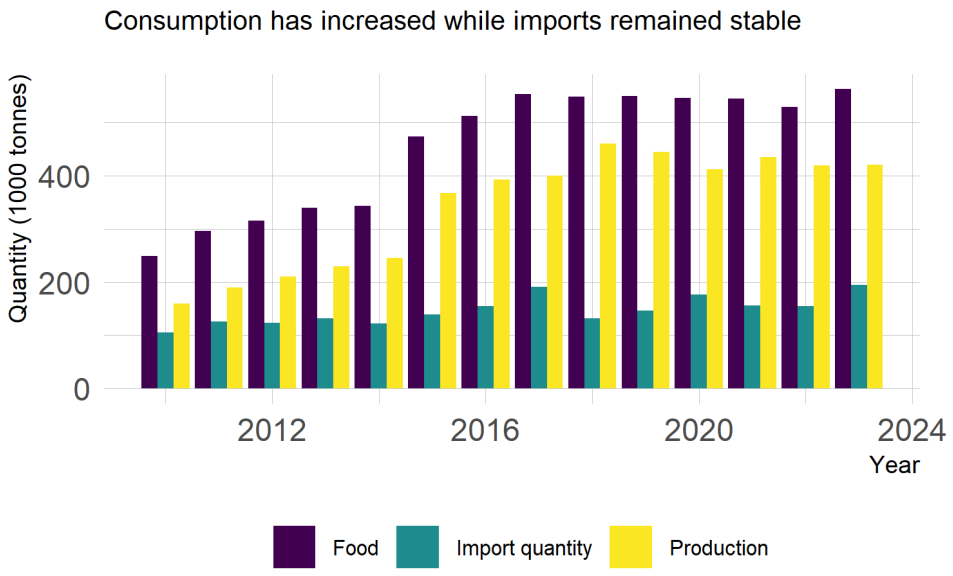
Senegal is een lager-middeninkomensland ($ 1,810/capita in 2025) in West-Afrika. Het heeft 18.5 miljoen inwoners (2025; Wereldbank, 2025). Dakar is de grootste stad – de bevolking van het grootstedelijk gebied van Dakar bedraagt 4 miljoen mensen – en een centrum van bestuur, bankwezen en handel. Senegal heeft een relatief bloeiende toeristische en telecommunicatiesector, wat bijdraagt aan een relatief hoge aandeel van de dienstensector in het bbp (ongeveer 60%); de landbouw draagt minder dan 20% bij aan het bbp van het land, terwijl 40-50% van de beroepsbevolking werkzaam is in de landbouw en visserij, wat wijst op een relatief laag inkomensniveau in deze sectoren.

Deze ongelijkheid onderstreept een aanzienlijke productiviteitskloof: terwijl stedelijke centra zoals Dakar een armoedecijfer van ongeveer 15% hebben, ligt dit in plattelandsgebieden dichter bij 55% (Wereldbank, 2024). De landbouwsector wordt gekenmerkt door kleinschalige landbouw met lage inkomens, waarbij het land een netto-importeur van voedsel blijft met een verhouding tussen landbouwexport en -import van 0.79 in 2024 (ReSAKKS, 2026).

De uiensector in Senegal wordt gekenmerkt door een zeer hoge binnenlandse consumptie, een groeiende binnenlandse productie en krachtige

overheidsmaatregelen. Met een geschatte consumptie per hoofd van ongeveer 30-35 kg per jaar – een van de hoogste ter wereld – zijn uien een basisproduct voor Senegalese huishoudens en spelen ze een belangrijke rol in de nationale keuken.[4]

Figuur 5: Consumptie, invoer en productie van uien in Senegal

Souce: FAOSTAT Food Balances

De binnenlandse productie is de afgelopen twee decennia aanzienlijk toegenomen, tot het punt waarop Senegal ongeveer 65-75% van zijn eigen behoefte produceert. Deze groei is voornamelijk te danken aan uitbreiding van het landbouwareaal en in mindere mate aan opbrengstverbeteringen. Het landbouwareaal breidde zich tussen 1990 en 2024 uit van 2,000 tot 13,000 hectare, mede dankzij beter waterbeheer en irrigatie. De opbrengsten stegen van 14.5 naar 31.6 ton/ha (Faostat, 2026). Hoewel de opbrengststijgingen aanzienlijk zijn en een weerspiegeling vormen van betere landbouwtechnieken, rassen en goede landbouwpraktijken, is de proportionele bijdrage ervan aan de totale productiegroei kleiner dan die van de uitbreiding van het areaal. Het gewas is van cruciaal belang voor producenten, met name in de Niayes-zone (met een oogstpiek tussen maart-april en de vallei van de Senegal rivier (oogstpiek in mei-juni). Deze waterrijke gebieden zijn goed voor meer dan tweederde van de nationale uienproductie.

De productie wordt gedomineerd door veel kleine boerderijen van minder dan twee hectare, in combinatie met enkele grotere agribusinesses. De kleinere

[4] Ter vergelijking: de uienconsumptie per Nederlander wordt geschat op ~7 kg.

landbouwers hebben beperkte toegang tot financiering, mechanisatie en professioneel management. De omvang van de boerderijen, met name in de Niayes-zone nabij Dakar, staat onder druk door verstedelijking, waardoor de productie zich geleidelijk naar het binnenland verplaatst. De organisatie van producenten wordt als beperkt beschouwd, met weinig coördinatie tussen de verschillende productiegebieden.

Verliezen na de oogst vormen een groot probleem: naar schatting gaat 20% tot 40% van de lokale productie verloren voordat deze de consument bereikt (RVO, 2021). Op het landbouwbedrijf leidt intensief gebruik van ureum tot grote, waterrijke bollen die na de oogst snel bederven. Landbouwers rond de evenaar gebruiken ook een 'korte dag'-uienras, dat zeer snel groeit maar niet de bruine beschermende schil heeft van de Nederlandse 'lange dag'-uien, die droger zijn en veel geschikter voor transport en maandenlange opslag. Landbouwers brengen de uien haastig naar de markten, in de hoop de oogstpiek en de daarmee gepaard gaande lage prijzen te vermijden. Het tekort aan goede arbeidskrachten tijdens de oogsttijd is naar schatting verantwoordelijk voor 5-10% van het verlies (RVO, 2021).

Het gebrek aan infrastructuur na de oogst versterkt deze bederfproblemen nog. De productie is sneller gegroeid dan de opslagcapaciteit, en bij gebrek aan goede opslagfaciliteiten worden uien vaak in de open lucht bewaard. Het aanbod is sterk seizoensgebonden: een groot deel van de oogst komt in een korte periode (maart–juni) op de markt, waardoor de distributiekanalen verzadigd raken en de producentenprijzen sterk dalen. Een van de belangrijkste manieren waarop uien worden gedistribueerd – en die ook de bijzondere status van het gewas in Senegal illustreert – is via 'parcs d'oignons', oftewel uienparken, openluchtcentra voor het verzamelen, opslaan en in bulk verkopen van uien.

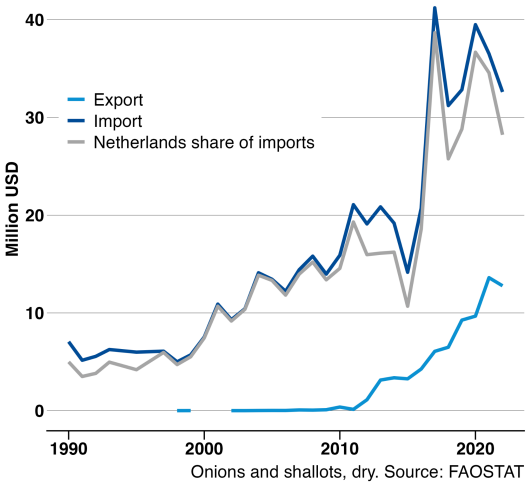
Er wordt op grote schaal gebruikgemaakt van niet-gecertificeerd zelf bewaard zaad – met name van het ras Violet de Galmi – maar de genetische kwaliteit daarvan gaat achteruit, wat onder andere gevolgen heeft voor de houdbaarheid van de geoogste gewassen. Er bestaat weliswaar binnenlandse certificatie, maar naleving daarvan is vrijwillig. Het nationale onderzoeksinstituut voor landbouw (ISRA) produceert gecertificeerd zaad, maar de kwaliteit en kwantiteit daarvan zijn ontoereikend. Als gevolg daarvan wordt kwaliteitsvol uienzaad voornamelijk geïmporteerd, en is dit grotendeels afkomstig uit Nederland.

4.2.2 Uienimport in Senegal

De uienimport van Senegal is overwegend afkomstig uit Nederland, dat al decennialang een dominante marktpositie inneemt (Fig. 6). Sinds 2015 is er een

sterke stijging in handelswaarde, maar niet in verhandelde volumes. Een stijgende exportstroom is voornamelijk afkomstig van enkele agribusinesses naar het Verenigd Koninkrijk en Spanje.

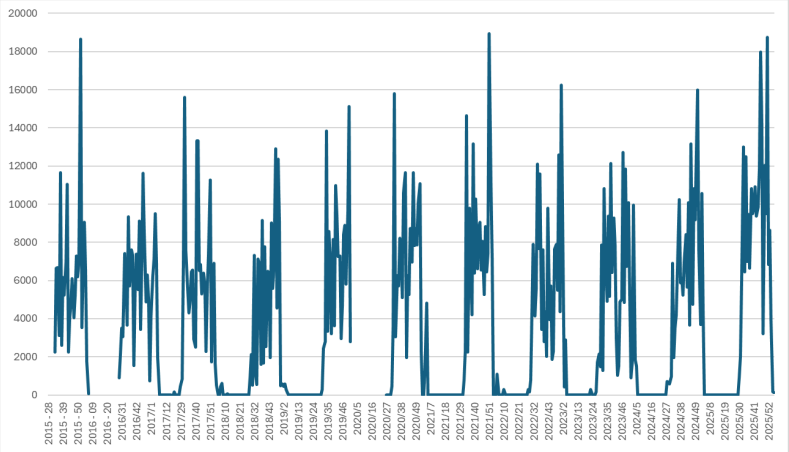
Figuur 6: Uienhandel in Senegal

Een kenmerkend aspect van de Senegalese uien- (en aardappelen-)markt is de regulering door de overheid van invoerperiodes en -volumes, waarbij prijsbodems en -plafonds worden vastgesteld en tegelijkertijd wordt ingegrepen in de binnenlandse distributie. De Senegalese overheid beschermt haar landbouwers tegen buitenlandse concurrentie door middel van hoge invoertarieven en een invoerquotum, in combinatie met invoerverboden tijdens de periode waarin lokale producten op de markt komen, waardoor handelsmaatregelen worden gekoppeld aan de landbouwproductie (Ecofin Agency, 2025c).

Nederlandse geïnterviewden stelden dat Nederland slechts zes maanden lang uien aan deze markt levert; dit wordt ondersteund door Nederlandse exportgegevens, waaruit blijkt dat de export naar Senegal begint in de weken 28-30 (juli) en eindigt in de weken 3-5 (januari) van elk jaar (zie figuur 7 met exportvolumecijfers voor de periode 2016-2026). In Senegal verschijnen Nederlandse uien in augustus op de markt en blijven ze tot en met februari in omloop. Er is een overlappingsperiode van 10-15 dagen waarin zowel geïmporteerde als Senegalese uien op de markt liggen en er dus sprake is van directe concurrentie.

Figuur 7: Nederlandse export van uien naar Senegal, 2015-2026 (in ton, wekelijkse gegevens, website HOA)

Nederlandse uien komen dus vooral op de Senegalese markt om seizoensgebonden tekorten op te vangen, aangezien het laagseizoen in Senegal samenvalt met het oogstseizoen in Nederland. Nederlandse uien staan bekend om hun uitstekende houdbaarheid, uniforme kwaliteit, smaak en concurrerende prijs. Hoewel geïmporteerde uien duurder zijn dan lokale, geven consumenten de voorkeur aan de geïmporteerde uien omdat deze veel langer houdbaar zijn en minder snel bederven. In de recente overlapperiode (d.w.z. wanneer zowel geïmporteerde als lokaal geproduceerde uien beschikbaar zijn; februari 2026) verklaarde een uienhandelaar in Dakar dat consumenten de voorkeur gaven aan de duurdere geïmporteerde uien wanneer ze de keuze kregen.

Senegalese invoerquota worden voornamelijk beheerd door het Agentschap voor Marktregulering (Agence de Régulation des Marchés; ARM) via een administratief instrument dat bekendstaat als de 'Verklaring van invoer van levensmiddelen' (Déclaration d'Importation de Produits Alimentaires; DIPA), verstrekt door het Departement Binnenlandse Handel. Elk jaar werkt het ARM samen met belanghebbenden uit de sector om het totale volume uien vast te stellen dat tijdens de open handelsperiode het land mag binnenkomen, waarbij deze streefcijfers worden aangepast op basis van nationale productieramingen van het Directoraat Tuinbouw en de Autoriteit voor de Ontwikkeling van de Senegal-rivier (Directorate of Horticulture and the Senegal River Development Authority), en de huidige binnenlandse voorraadniveaus. Zodra het totale toegestane volume is vastgesteld, moeten individuele importeurs vergunningen aanvragen om een specifiek quotum te importeren.

Sinds 2017 is de toewijzing van deze quota gekoppeld aan de importcapaciteit van de importeur en, cruciaal, aan de hoeveelheid lokaal geproduceerde uien die

zij afnemen. Op die manier worden de importquota gebruikt om de binnenlandse uienproductie te stimuleren. Door dit quotasysteem werd de import als sterk geconcentreerd beschouwd; volgens geruchten zouden twee importeurs 70% van de importquota ontvangen. Het quotum wordt aangevuld met hoge tariefbescherming. Door gebruik te maken van het gemeenschappelijke externe tarief (Common External Tariff; CET) van ECOWAS en uien te classificeren als een strategisch consumptiegoed, kan een tarief van 35% worden vastgesteld (RVO, 2021). Uienzaden werden belast tegen het veel lagere CET-tarief van 5%. Daarnaast gebruikt Senegal soms de 'conjuncturele importheffing', een beschermingsmaatregel in geval van een scherpe daling van de wereldprijzen, om de tarieven verder te verhogen.

4.2.3 Senegal beperkt de invoer van uien, zonder vergeldingsactie

Het Senegalese beleid van importbeperking maakt deel uit van een algemeen streven naar zelfvoorziening, wat voor de voedingssector neerkomt op 'voedselsoevereiniteit'. Zo heeft het 'Ministerie van Landbouw en Plattelandsontwikkeling' in 2022 zijn naam gewijzigd in 'Ministerie van Landbouw, *Voedselsoevereiniteit* en Veeteelt', waarmee het zijn focus op het ondersteunen van zelfvoorziening onderstreept. In 2023 lanceerde Senegal zijn nationale strategie voor voedselsoevereiniteit (République du Sénégal, 2023), aangespoord door mondiale schokken zoals COVID-19 en de Rusland-Oekraïne oorlog. Het doel van de strategie is om tegen 2035 volledige voedsel- en voedingszekerheid te bereiken door lokale productie voorrang te geven boven internationale handelsstromen, met name voor rijst, maïs, tarwe en plantaardige olie. Uien worden aangemerkt als een tuinbouwgewas met hoge prioriteit en vanaf 2025 moet 100% zelfvoorziening worden bereikt door middel van investeringen in opslag, opbrengsten en afzet.

In de 'Visie 2050', met als slogan *'...voor een soevereine, welvarende en verenigde natie'*, worden deze ambitie van zelfvoorziening en de transformatie van de landbouwsector gekoppeld aan de algemene ontwikkeling van het land (Presidency of Senegal, 2025). In de nationale ontwikkelingsstrategie 2025-2029 zal de landbouw het grootste deel van de overheidsinvesteringen ontvangen (République du Sénégal, 2025). Tot de vlaggenschipprojecten behoren de 'Agropoles', gespecialiseerde verwerkingszones, waarbij de noordelijke zone prioriteit geeft aan uien.

Importbeperkingen en substitutie worden dan ook ingezet als cruciaal instrument om de nationale langetermijndoelstellingen van Senegal te verwezenlijken. Dit protectionisme heeft tot nu toe geen tegenwind ondervonden vanuit Nederland.

Uit een analyse van handelsrapporten, WTO-documentatie en de handelsbetrekkingen tussen de EU en West-Afrika blijkt dat er geen gedocumenteerd bewijs is van wederzijdse handelsbeperkingen die aan Senegalese uitvoer zijn opgelegd als gevolg van de seizoensgebonden opschortingen van de uienimport. De maatregelen van Senegal zijn altijd tijdelijk en seizoensgebonden van aard geweest (Ecofin Agency, 2025a; 2026) en worden binnen het land gepresenteerd als instrumenten voor marktregulering die bedoeld zijn om lokale producenten tijdens oogstseizoen te beschermen, en niet als discriminerende handelssancties.

In de bredere context van het handelsrecht ontmoedigen de WTO-regels en het gemeenschappelijk extern tariefkader van de ECOWAS kwantitatieve beperkingen; maar tijdelijke maatregelen om de landbouw te beschermen worden in de lidstaten algemeen toegepast zonder dat dit automatisch tot formele geschillen leidt (WTO, 2018; ECOWAS, 2015). Ondanks periodieke verstoringen voor Nederlandse uienexporteurs zijn er geen aanwijzingen dat Nederland of de Europese Unie vergeldingsmaatregelen zoals een exportverbod, sancties of strafheffingen heeft opgelegd (RVO, 2021; WTO, 2018). In plaats daarvan wijzen de beschikbare rapporten erop dat Nederlandse exporteurs de timing van hun zendingen aanpassen aan de importperiodes van Senegal, in plaats van formele handelsgeschillen aan te spannen (Afrikamart, 2025).

Het ontbreken van wederzijdse handelsmaatregelen kan mogelijks worden verklaard door de status van Senegal als ontwikkelingsland, de open handelsmarkt en een zekere tolerantie voor bescherming in sectoren die gevoelig zijn voor ontwikkelingsbelangen. Ten eerste biedt de status van Senegal als ontwikkelingsland meer speelruimte bij het beperken van de invoer, hoewel het gebruik hiervan vaak in een juridisch grijs gebied valt. Ten tweede zijn de invoerbeperkingen van Senegal seizoensgebonden en voorspelbaar, waardoor exporteurs – met name uit Nederland – hun verzendschema's van tevoren kunnen aanpassen, waardoor de prikkels voor formele escalatie van geschillen worden verminderd (RVO, 2021; zie ook Kader 2 voor de maatregelen van Senegal met betrekking tot de invoer van uien die in 2025 zijn toegepast). Ten slotte kunnen seizoensgebonden invoerbeperkingen worden getolereerd als onderdeel van het binnenlandse landbouwbeleid in ontwikkelingslanden en met betrekking tot ontwikkelingsgevoelige handelsrelaties.

Kader 2: Een tijdlijn van overheidsinterventies in 2025

De Senegalese regering voert een interventionistisch marktbeleid dat de handel en de binnenlandse distributie afstemt op de landbouwcycli, om zowel de Senegalese producenten te beschermen door middel van invoerbeperkingen en minimumprijzen, als de consumenten door middel van maximumprijzen.

a) **Bevriezing van de invoer** (25 januari 2025): Begin 2025 heeft het Agence de Régulation des Marchés (ARM) van Senegal, dat onder het Ministerie van Industrie en Handel valt, een bevriezing van de uienimport afgekondigd met ingang van 25 januari 2025. De maatregel was bedoeld om binnenlandse producenten te beschermen tijdens de oogstperiode, aangezien de autoriteiten verwachten dat het lokale aanbod voldoende zou zijn om gedurende een bepaalde periode aan de nationale vraag te voldoen (Ecofin Agency, 2025a).

Belangrijkste aspecten:

- De bevriezing viel samen met het begin van de binnenlandse oogststromen naar de groothandelsmarkten (Ecofin Agency, 2025a).
- Overheidsfunctionarissen en producentenorganisaties presenteerden het besluit als een strategie om de afhankelijkheid van import te verminderen en de markttoegang voor Senegalese telers te verbeteren (Afrikamart, 2025).

b) **Opheffing van het importverbod** (19 september–31 december 2025): Later in 2025, toen de binnenlandse voorraden ontoereikend bleken, gaf de regering toestemming voor de invoer van uien via quota in de periode van 19 september tot en met 31 december 2025. Deze heropening was gericht op het seizoen met een schaars aanbod en had tot doel de consumentenmarkten te stabiliseren in de aanloop naar de volgende productiecyclus (Ecofin Agency, 2025b). De timing illustreert de evenwichtsoefening tussen de bescherming van producenten en de stabiliteit van de consumentenprijzen (Afrikamart, 2025).

c) **Beperkingen op de binnenlandse markt** (april 2025): In april 2025 schortte ARM tijdelijk het vervoer en de verkoop van uien tussen bepaalde Senegalese productiegebieden en groothandelsmarkten op na een binnenlands

overaanbod en een ineenstorting van de prijzen. De maatregel was bedoeld om voorrang te geven aan de afzet vanuit meer afgelegen productiegebieden (Ecofin Agency, 2025c). Deze interventie geeft aan dat Senegal in toenemende mate handelscontroles combineert met instrumenten voor interne marktregulering om de prijzen te beheersen (Ecofin Agency, 2025c).

d) **Invoerstop** (januari 2026): Aan het begin van het landbouwseizoen 2025–2026 bevestigde Senegal rond half januari 2026 opnieuw de opschorting van de invoer van uien (en aardappelen; Ecofin Agency, 2026).

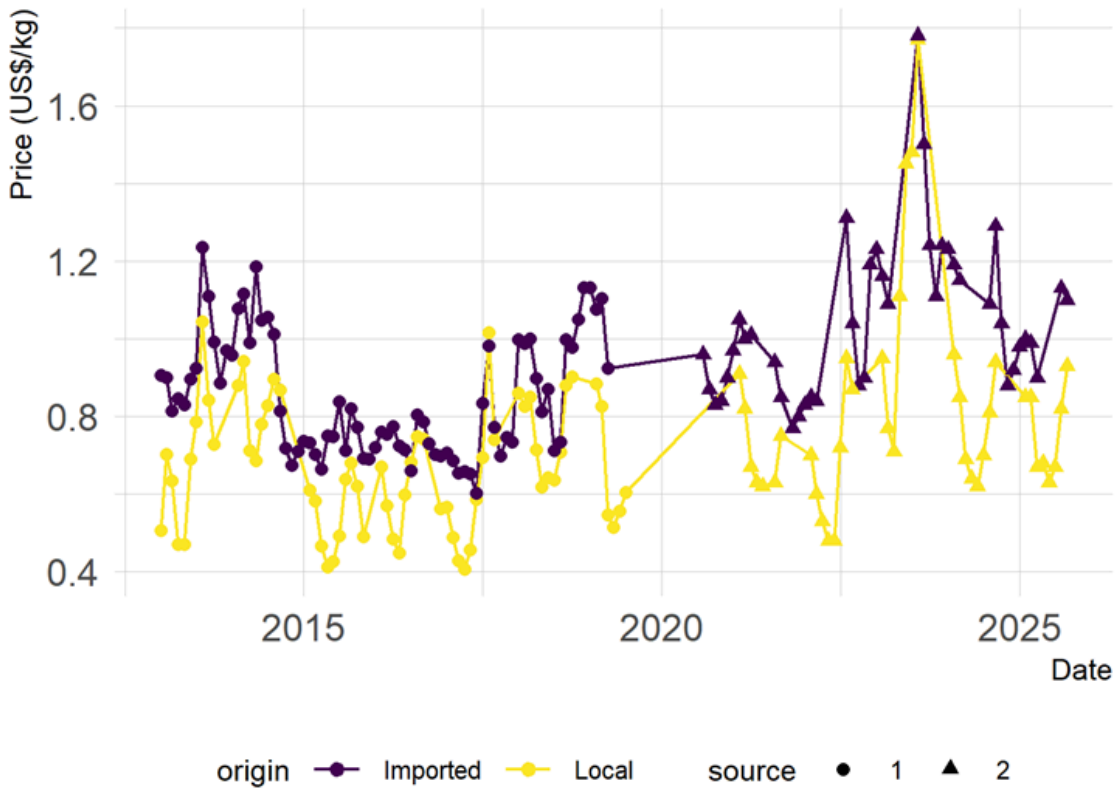
4.3 Structurele effecten van de Nederlandse uienexport naar Senegal

4.3.1 Gegevensanalyse van structurele effecten in Senegal

Uit de gegevens blijkt dat de invoer van Nederlandse uien niet leidt tot een daling van de prijzen die lokale Senegalese landbouwers voor hun gewassen ontvangen. Sterker nog: wanneer de omvang van de Nederlandse invoer toeneemt, stijgen de lokale uienprijzen tegelijkertijd zelfs licht. Deze positieve correlatie ontstaat doordat de invoer in wezen wordt bepaald door de lokale vraag en een laag aanbod van binnenlandse uien. De invoer vult dus een gat in de markt op, in plaats van rechtstreeks te concurreren met of de prijzen van de lokale productie te ondermijnen.

Bovendien zijn er geen aanwijzingen dat Nederlandse exporteurs hun prijzen kunstmatig verlagen om de markt te overspoelen en lokale landbouwers te schaden. Uit de analyse blijkt dat lagere Nederlandse exportprijzen niet leiden tot grotere importvolumes in Senegal. In plaats daarvan wijzen de gegevens erop dat wanneer de vraag groot is, zowel het volume van de geïmporteerde uien als de prijs van die Nederlandse exportproducten de neiging hebben om samen te stijgen. Dit betekent dat er geen statistische ondersteuning is voor het idee dat de Nederlandse export toeneemt door prijzen te verlagen om lokale producenten uit de markt te drukken.

Figuur 8: Detailhandelsprijzen voor uien in Senegal

Sources: Direction de l'Horticulture (1); FAO FPMA (2)

Ten slotte: hoewel de prijzen van lokale en geïmporteerde uien elkaar op korte termijn weliswaar beïnvloeden, verdwijnt eventuele druk op de lokale prijzen zeer snel. De gegevens tonen een sterk verband op korte termijn, waarbij een stijging van de importprijzen overeenkomt met een stijging van de lokale prijzen, maar de markt corrigeert deze prijsverschillen snel, waardoor ongeveer 71% van de onbalans binnen een maand wordt weggewerkt. Omdat Nederlandse uien meestal aankomen in het seizoen waarin lokale Senegalese uien schaars zijn, zijn deze prijsveranderingen van korte duur en veroorzaken ze geen langdurige verstoringen of financiële schade op lange termijn voor lokale producenten.

4.3.2 Waarom heeft de export van Nederlandse uien naar Senegal geen structurele effecten?

1. **De huidige uienhandel is complementair in plaats van concurrerend**

Er is geen directe concurrentie tussen Nederlandse en Senegalese uien, aangezien de Senegalese overheid de gelijktijdige aanwezigheid van uien uit beide landen op de markt actief beperkt door middel van importbeperkingen in

volume en tijd. Senegalese landbouwers kunnen niet het hele jaar door uien leveren vanwege gebrekkige landbouwpraktijken, seizoensinvloeden en slechte opslagmogelijkheden – er zijn bijna geen Senegalese uien meer op de markt wanneer de Nederlandse uien binnenkomen. Vertegenwoordigers van producentenorganisaties (CNCR, FONGS en FPMN) merkten op dat, hoewel de gelijktijdige aanwezigheid van Nederlandse en Senegalese uien oneerlijke concurrentie zou betekenen – vanwege verschillen in technologie, infrastructuur en institutionele ondersteuning – de huidige seizoensgebonden scheiding dergelijke oneerlijke concurrentie effectief voorkomt. Omdat Nederlandse uien consequent een hogere prijs opbrengen dan lokale variëteiten, ondermijnen ze de binnenlandse productie niet; dit blijkt verder uit de robuuste groei van de Senegalese uienproductie – maar niet van de invoerhoeveelheden – in het afgelopen decennium. Dit impliceert dat de export uit Nederland veel meer een aanvulling is op de lokale productie dan een concurrent.

2. Het gebruik van handelsmaatregelen voor landbouwontwikkeling

In sommige discussies over de handel tussen de EU en Afrika wordt ervan uitgegaan dat Afrikaanse landen weinig ruimte hebben om hun handelsbeleid te sturen en hun handels- en ontwikkelingsbeleid na te streven. In het geval van de uienhandel in Senegal is een invoerverbod officieel verboden volgens de WTO-regels, maar werden ze in de praktijk getolereerd. In het kader van een streven naar zelfvoorziening op voedselgebied wil Senegal de invoer verder verminderen ten gunste van de lokale productie. Tot 2025 wordt dit streven naar zelfvoorziening in de praktijk echter voornamelijk afgedwongen door middel van administratieve handelsbarrières in plaats van door structurele investeringen in de landbouwsector gericht op kwaliteit, productiviteit en concurrentievermogen op de lange termijn. Het aandeel van de landbouwbegroting van Senegal in de totale uitgaven is de afgelopen tien jaar gedaald van 12% in 2014 tot 3.2% in 2024 (ReSAKKS, 2026). Hoewel er nieuwe ambities voor investeringen in de landbouw worden aangekondigd, bevindt Senegal zich in 2026 midden in een ernstige staatsschuldencrisis, wat de begrotingsruimte voor grote overheidsinvesteringen onder druk zet (Ndiaye & Kessler, 2026).

3. De handel in uienzaad stimuleert de lokale productie

Hoewel handel vaak wordt gezien in termen van concurrentie, kan deze ook de middelen bieden om de lokale productie te verbeteren. Betere zaden zijn bijvoorbeeld noodzakelijk voor de groei van de sector. In de Senegalese uiensector werken Nederlandse publieke en private actoren aan het verbeteren van de kwaliteit en kwantiteit van de Senegalese uienproductie, onder meer door hoogwaardige Nederlandse uienzaad te leveren. Wat opslag betreft, hebben

Nederlandse investeerders steun verleend aan opslagprojecten voor uien en aardappelen, zoals Agro Expedition in Senegal, terwijl bedrijven als Fero Design innovatieve koeloplossingen ontwikkelen. In 2026 organiseren de Nederlanders een innovatiemissie naar Abidjan en Dakar, gericht op de sector van tuinbouwzaad (RVO, 2026). Nederland is dus niet alleen de herkomst van geïmporteerde uien, maar ook een bron voor het verbeteren van de lokale productie en opslag.

Een belangrijk punt blijft dat de Senegalese uienproductie aanzienlijk is gestegen, wat wijst op een actieve en relatief succesvolle particuliere sector. Algemeen wordt verwacht dat de invoer inderdaad steeds verder zal afnemen naarmate de verliezen na de oogst dalen. De Senegalese aardappelsector, hoewel kleiner, dient als blauwdruk voor de uienindustrie; de invoerperiode is beperkt tot één maand om voorrang te geven aan de binnenlandse productie. Al met al zijn de huidige winnaars van de aanpak de uienproducenten, die worden beschermd tegen geïmporteerde uien van hogere kwaliteit, terwijl de nadelen – in de vorm van een beperktere keuze – worden afgewenteld op de talrijke uienconsumenten. Meer investeringen in opslag zouden de producenten verder kunnen ondersteunen. In 2026 werd een door Duitsland gesteunde investering van $ 307 miljoen in opslag voor uien en aardappelen gelanceerd, waarmee mogelijke alternatieve routes werden geschetst om de ambities van de door schulden geplaagde regering te verwezenlijken (Ecofin Agency, 2025d). Onder de huidige regeringsstrategie zou de invoer verder worden teruggedrongen wanneer lokale uien het hele jaar door beschikbaar zijn.

5. Casestudy 2: Aardappelen naar Ivoorkust

5.1 De Nederlandse aardappelexport in internationaal perspectief

Nederland speelt een leidende, strategische rol in de wereldwijde aardappelsector, ook al behoort het qua volume niet tot de allergrootste producenten (zoals China of India). De wereldwijde aardappelproductie bereikte in 2024 een geschatte 390 miljoen ton (FAOSTAT, 2026), wat het blijvende belang van het gewas in mondiale voedselsystemen onderstreept. Het oogstareaal breidde zich licht uit tot 17.08 miljoen hectare, waarbij de gemiddelde opbrengsten marginaal gestegen zijn tot 22.86 ton/hectare (Pieterse, 2026). Ondanks de grote productievolumes blijft de internationale handel in aardappelen relatief beperkt. Deze beperkte blootstelling aan de handel betekent dat de aardappelprijzen voornamelijk worden bepaald door binnenlandse vraag- en aanbodomstandigheden in plaats van door internationale grondstoffenbeurzen.

In Nederland worden drie soorten aardappelen geteeld: pootaardappelen (1.6 miljoen ton op ongeveer 40,000 hectare), consumptieaardappelen (4.2 miljoen ton op 83,000 hectare) en zetmeelaardappelen (1.7 miljoen ton op 33,000 hectare; CBS, gegevens uit 2025). Nederland exporteert voornamelijk pootaardappelen (825,000 ton in 2024), waarvan 60% naar andere EU-landen gaat. In Afrika zijn Algerije, Egypte en Marokko de grootste afnemers (samen 140,000 ton van de 162,000 ton). De export van consumptieaardappelen (360,000 ton in 2024) is eveneens voornamelijk bestemd voor andere EU-landen (70%), terwijl slechts ongeveer 15% naar Afrika wordt verscheept. Senegal en Ivoorkust zijn belangrijke bestemmingen van de Nederlandse export van consumptieaardappelen (zie ook NAO.nl/marktinfo).

De Nederlandse export van consumptieaardappelen (die als verse aardappelen worden verkocht, maar ook aan friet- en chipsfabrieken) bereikt tal van bestemmingen waar de exportvolumes van jaar tot jaar kunnen variëren. Dit geeft aan dat de Nederlandse aardappelketen goed georganiseerd is en snel kan reageren wanneer landen om import vragen omdat de binnenlandse productie tegenvalt of wanneer andere exporteurs tekortschieten. Afrika is een groeiende markt voor consumptieaardappelen. Nederlandse consumptieaardappelen staan daar hoog aangeschreven vanwege hun kwaliteit en logistieke efficiëntie. De export naar Afrika is afhankelijk van de marktruimte (marktvraag, vaak als aanvulling op de binnenlandse productie), invoervoorschriften (sommige landen hanteren invoerrechten en periodes in het jaar waarin invoer verboden is) en transportkosten. Het transport naar Afrikaanse markten vindt plaats per schip, in

gekoelde containers of scheepsruimen, en na aankomst in een warm land rond de evenaar kunnen de aardappelen niet lang buiten koelinstallaties worden opgeslagen. Over het algemeen blijven uit Nederland geïmporteerde consumptieaardappelen niet erg lang op de lokale markt vanwege hun beperkte houdbaarheid.

Nederland telt een aantal gespecialiseerde bedrijven van pootaardappelen die sterk op de export zijn gericht en wereldwijd actief zijn. In Afrika zijn deze bedrijven voornamelijk actief in de noordelijke landen (Algerije, Egypte, Marokko) en in landen als Kenia; West-Afrika (met uitzondering van Senegal) importeert nauwelijks pootaardappelen (NAO.nl/marktinfo). De geïnterviewden benadrukken dat pootaardappelen dienen als basismateriaal voor lokale productie. Deze pootaardappelen worden niet rechtstreeks aan landbouwers verkocht, maar aan lokale vermeerderaars die meerdere productie- of vermeerderingsrondes nodig hebben om ze betaalbaar te maken voor kleine landbouwers. De Nederlandse export levert dus niet enkel een eindproduct, maar ook een productiemiddel dat lokale productie genereert. Door het multiplicatoreffect – 1 kg pootaardappelen levert ongeveer 5 kg vermeerderde pootaardappelen op, die vervolgens tientallen kilo's consumptieaardappelen opleveren – kan een kleine hoeveelheid van 100 kg geïmporteerde pootaardappelen gelijk staan aan meer dan 2,500 kg lokale consumptieaardappelen. Op deze manier is bijna alle gegenereerde waarde ‘lokaal naar lokaal’, wat aangeeft dat met relatief zeer kleine importen van goed uitgangsmateriaal de lokale economische impact zeer groot kan zijn.

Nederland bevindt zich in een ongekend sterke positie dankzij zijn moderne (poot)aardappelrassen en teeltmethoden, expertise op het gebied van markt(organisatie) en logistieke efficiëntie. Nederlandse pootaardappelbedrijven zijn ook actief in de ontwikkeling van internationale toeleveringsketens, vaak via partnerschappen of joint ventures. Zo nemen ze deel aan programma’s voor de toeleveringsketen, vaak samen met ministeries en onderzoekers, waarbij ze kennis, training, rassen en begeleiding bieden aan lokale telers en landbouwers, en zo lokale productie voor de lokale markt stimuleren. De ervaring leert echter dat de ontwikkeling van een toeleveringsketen jaren duurt en uitgebreide training, infrastructuur (waaronder koelinstallaties) en samenwerking vereist.

5.2 Ivoriaanse import van Nederlandse aardappelen

5.2.1 Aardappelconsumptie, -import en -productie

Ivoorkust is een land met een lager middeninkomen ($ 2,720 per hoofd in 2024) in West-Afrika, met een bevolking van bijna 32 miljoen inwoners (2024; World Bank Data, 2026). Abidjan is de grootste stad, met 6.5 miljoen inwoners; de op één na

grootste stad, Bouaké, telt ongeveer 700,000 inwoners. Het land wordt omschreven als de 'locomotief' van Franstalig West-Afrika, omdat het de afgelopen jaren hoge groeicijfers wist te handhaven terwijl buurlanden het moeilijk hadden.

De economische ontwikkeling van Ivoorkust is grotendeels gebaseerd op landbouw. Het land is veruit een netto-exporteur van landbouwproducten: het is 's werelds grootste producent van cacao (40% van de wereldproductie) en is uitgegroeid tot 's werelds toonaangevende producent en exporteur van ruwe cashewnoten en blijft de grootste exporteur van rubber, palmolie, bananen, ananas en kopra in Afrika. Daardoor bedraagt de verhouding tussen landbouwexport en -import 3.4 (ReSAKKS, 2026), wat betekent dat het land voor meer dan drie keer de geldwaarde exporteert dan het importeert. Het land is ook zelfvoorzienend in een verscheidenheid aan basisvoedingsmiddelen – zoals maïs, sorghum, gierst, yam, cassave en bakbanaan – met een groeiende export. Rijst is een grote uitzondering, waarvan het ongeveer de helft van zijn behoefte importeert.

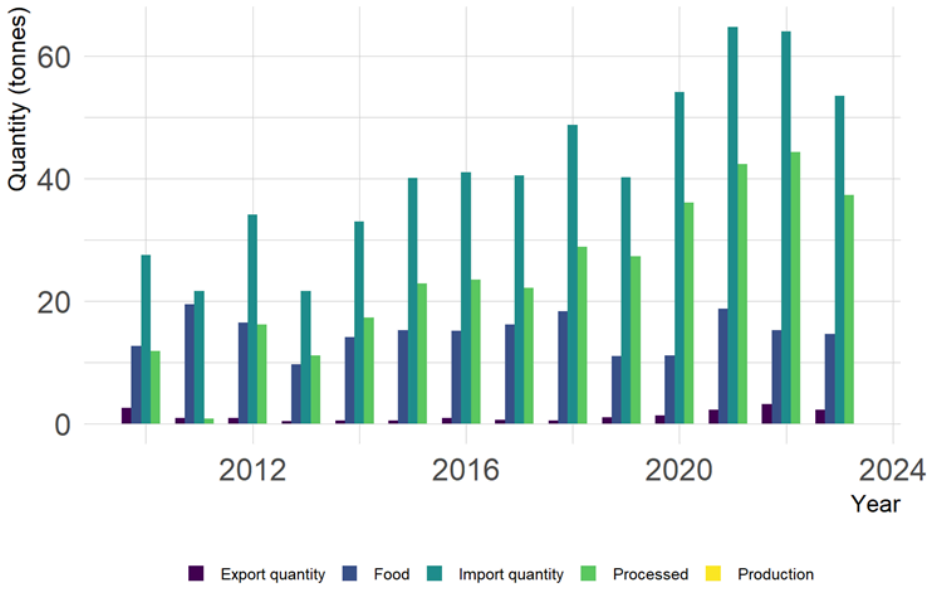
De sector draagt ongeveer 22% bij aan het bbp en vormt de belangrijkste inkomensbron van buitenlandse deviezen. Bovendien is een aanzienlijk deel van de verwerkende industrie en de transportsector afhankelijk van de landbouw. De sector biedt werk aan ongeveer 45% van de beroepsbevolking en wordt gedomineerd door kleine landbouwers, die 95% van het landbouwareaal bewerken. Naar verwachting is en blijft de landbouwsector ook in de toekomst een belangrijke werkgever (World Bank, 2020).

De aardappelsector in Ivoorkust wordt gekenmerkt door een lage consumptie, een vrijwel onbestaande binnenlandse productie en geringe overheidssteun. De consumptie van consumptieaardappelen bedroeg in 2023 0.5 kg per hoofd van de bevolking, wat aantoont dat aardappelen een nicheproduct zijn. Hoewel de aardappelconsumptie per hoofd van de bevolking stagneert, vertaalt de groeiende bevolking – de bevolking van Ivoorkust is de afgelopen tien jaar met meer dan 25% gegroeid met 7.5 miljoen mensen – zich in een stijgend volume aan geconsumeerde aardappelen. Bovendien is de aardappelconsumptie in stedelijke gebieden hoger; inwoners van Abidjan consumeren ongeveer 1.2 kg (AISA, 2022).

De toegenomen consumptie van aardappelen – en met name friet – maakt deel uit van een verschuiving in het voedingspatroon en de voedselomgeving (PND 2021-2025). Door verstedelijking en veranderingen in levensstijl neemt het aanbod van buitenshuis eten, bezorgdiensten en moderne distributiekanalen toe (MARIGO,

2025). Er is met name een toename van catering buitenshuis, zoals (internationale) fastfoodketens en restaurants, grootschalige distributie en moderne kanalen met kwaliteitsnormen (sortering, uiterlijk). Ten slotte zijn er kleine en middelgrote verwerkers die lokaal chips en friet produceren, wat gemakkelijker is met de geïmporteerde variëteit en kwaliteit (Ceresco, 2018; EUCORD, 2024).

Figuur 9: Consumptie, handel en productie van aardappelen in Ivoorkust

Souce: FAOSTAT Supply Utilization Accounts

De binnenlandse productie is vrijwel onbestaande. Uit officiële cijfers blijkt dat er minder dan 100 ton per jaar wordt geproduceerd, wat neerkomt op een paar hectare. Hoewel dit cijfer wellicht een onderschatting is, is men het er algemeen over eens dat de binnenlandse productie zeer beperkt is en dat dit vrijwel altijd zo is geweest.[5] Als gevolg daarvan is de stijgende binnenlandse vraag volledig gedekt door import, voornamelijk uit Nederland. Maar er lijkt verandering op komst: hoewel het nog in een vroeg stadium is, streeft de vereniging voor aardappelproducenten (APPT-CI)[6] naar meer structuur in de sector en heeft zij onlangs een overeenkomst gesloten met ANADER, de landbouwvoorlichtingsdienst van het land, om de sector meer aandacht te geven en ondersteuning te bieden.

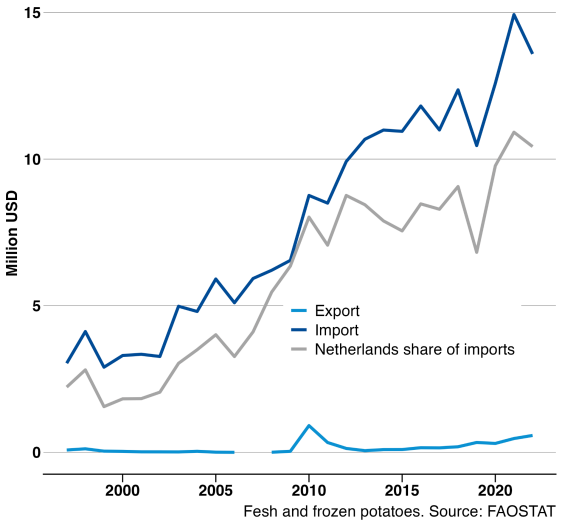
[5] De aardappelteelt in Ivoorkust begon in 1941 in de regio Touba om de importtekorten als gevolg van de Tweede Wereldoorlog op te vangen (GUDE-PME, 2023). De door de staat geleide pogingen om de waardeketen sinds de jaren 70 te industrialiseren, hebben de verwachtingen echter grotendeels niet waargemaakt.
[6] Association des Producteurs de Pomme de Terre de Côte d'Ivoire.

5.2.2 Dynamiek van de aardappelimport

Een kenmerkend aspect van de Ivoriaanse aardappelsector is de vrijwel volledige afhankelijkheid van import. Nederland heeft zich ontpopt als de belangrijkste leverancier en behoudt al decennialang een dominante marktpositie. In 2024 waren Nederlandse exporteurs goed voor ongeveer $ 13 miljoen van de totale aardappelimport van het land, die $ 17.4 miljoen bedroeg. Nederlandse aardappelen komen vrijwel uitsluitend als consumptieaardappelen op de Ivoriaanse markt en dienen in de eerste plaats om een structureel tekort op te vangen dat lokale producenten niet hebben kunnen overbruggen.

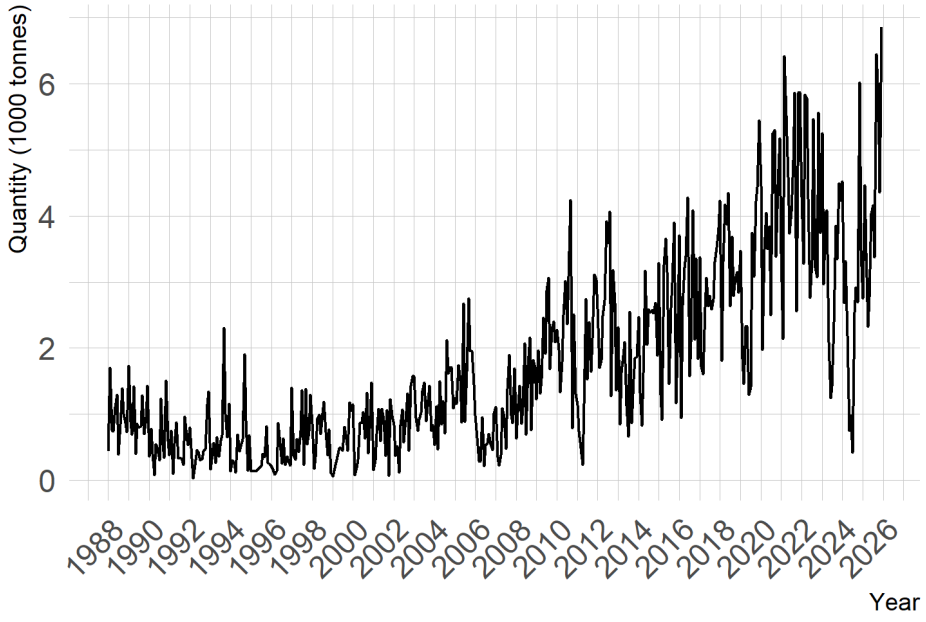
Hoewel de invoervolumes licht schommelen – met ongeveer 55,000 ton in 2021–22 en zo'n 40,000 ton in 2023 – neemt Nederland consequent 70–80% van het totale marktaandeel voor zijn rekening. Hoewel Nederland de belangrijkste partner is, importeert Ivoorkust in 2023 ook uit Egypte, Marokko en Mali, en in 2022 uit Frankrijk en België (OEC, 2026). Opvallend is dat Ivoorkust overwegend als importbestemming fungeert, met weinig geregistreerde (her)export.

Figuur 10: Aardappelhandel in Ivoorkust

Het belangrijkste handelsinstrument dat de importstromen regelt, is het Gemeenschappelijk Extern Tarief (CET) van de ECOWAS. Verse aardappelen vallen onder een categorie met hoge prioriteit, waarvoor een douanerecht van 20% geldt, hoewel dit kan oplopen tot 35% aangezien aardappelen deel uitmaken van de specifieke ECOWAS-beschermingsmaatregelen voor strategische goederen. Daarentegen geldt voor aardappelzaad – bedoeld om de lokale productie te stimuleren – een aanzienlijk lager tarief van slechts 5%.

Figuur 11: De maandelijkse Nederlandse aardappelexport naar Ivoorkust vertoont geen duidelijk seizoenspatroon

Source: EUROSTAT

In vergelijking met aardappelen uit buurlanden zoals Burkina Faso of Niger worden Nederlandse aardappelen door Ivoriaanse groothandelaren en consumenten gezien als superieur wat betreft houdbaarheid, uniformiteit en consistentie (FreshPlaza, 2024; Agroberichten Buitenland, 2024). Bijgevolg nemen deze importproducten een dominante positie in op de formele groothandelsmarkten en in de moderne detailhandel. Nederlandse, Belgische en Franse aardappelen hebben de voorkeur voor het maken van friet of in een stoofpot, de belangrijkste manieren waarop aardappelen in Ivoorkust worden geconsumeerd (IndexBox, 2024; FreshPlaza, 2024; Ceresco, 2018).

5.2.3 Ivoorkust is een succesvolle landbouwproducent en -exporteur, maar niet op het gebied van aardappelen

Het landbouwbeleid van Ivoorkust wordt grotendeels bepaald door de elite en de politieke focus op hoogwaardige "industriële" grondstoffen zoals cacao, cashewnoten en mango's, die veel aandacht van de overheid krijgen. De marktraad 'Conseil du Café-Cacao' is bijvoorbeeld een regelgevende overheidsinstantie die toezicht houdt op de cacao sector, de prijzen vaststelt, de distributie en export organiseert en de duurzame ontwikkeling van de sector zou moeten waarborgen, maar een controversiële staat van dienst heeft op het gebied van bestuur.

Het noorden van Ivoorkust biedt gunstige omstandigheden voor de aardappelteelt dankzij de koelte tijdens het droge seizoen, de beschikbare irrigatie, geschikte grond, geïnteresseerde telers en de nabijheid van markten zoals Korhogo (EUCord, 2024). Ondanks de slechte wegverbindingen biedt ook de westelijke regio Tonkpi gunstige omstandigheden. Met name in het noorden van het land worden echter veel katoen en cashewnoten verbouwd, die een hogere winstgevendheid opleveren. Deze economische voorkeur wordt versterkt door een gebrek aan overheidssteunprogramma's voor de aardappelteelt. Hoewel Ivoriaanse landbouwers ervaring hebben met zoete aardappelen, hebben ze weinig ervaring met consumptieaardappelen – een lacune die de bredere ontwikkelingsachterstand van de tuinbouwsector van het land weerspiegelt. Dit kan gendergerelateerde gevolgen hebben, aangezien exportgewassen meer door mannen worden gedomineerd en gewassen voor de binnenlandse markt meer door vrouwen.

De opstartkosten voor een aardappelketen zijn hoog. Uit interviews met Nederlandse bedrijven blijkt dat voor een winstgevende aardappelketen betrouwbare lokale vermeerderaars nodig zijn, met koelopslag, ventilatie en expertise; goede infrastructuur, zoals koeling en irrigatie; en professionele afnemers (van verse aardappelen of frietfabrieken), zodat landbouwers verkoopzekerheid hebben. Bovendien hebben landbouwers training, begeleiding en managementvaardigheden nodig om opbrengsten te realiseren (goede landbouwpraktijken, wat een combinatie is van zaad, milieu en management). Het duurt jaren om een efficiënt functionerende aardappelketen op te bouwen.

Hoewel de potentiële aardappelopbrengsten met aangepaste rassen worden geschat op een respectabele 15 tot 20 ton per hectare (MARIGO, 2025), moet het land een aantal grote knelpunten overwinnen om een economisch levensvatbare aardappelteelt en toeleveringsketen tot stand te brengen. Hoewel het Nationaal Ontwikkelingsplan (PND) 2021–2025 een duidelijke politieke wil uitdrukt om de economie te diversifiëren via voedselgewassen, blijft de uitvoering achter. Een gevolg hiervan is dat er weinig opleiding voor producenten is en dat het nationale onderzoek ondergefinancierd is.

Aardappeltelers in Ivoorkust hebben te maken met hoge kosten. Ongeveer 40–60% van de totale kosten wordt veroorzaakt door geïmporteerd zaad, meststoffen en bestrijdingsmiddelen, die allemaal onderhevig zijn aan schommelende wisselkoersen en transportkosten (GUDE-PME, 2024). Deze hoge kosten worden nog verergerd door een gebrek aan mechanisatie – waardoor er meer arbeidskrachten nodig zijn – en door opslagfaciliteiten die niet zijn afgestemd op het tropische klimaat van het land. In vochtige regio's zoals Tonkpi

zorgt de combinatie van hitte en vochtigheid voor een intense schimmeldruk, wat zonder dure behandelingen met fungiciden tot 100% oogstverlies kan leiden. Ten slotte ontbreekt het de sector aan "getropicaliseerde" variëteiten die geschikt zijn voor de lokale regenval. Hoewel Ivoorkust normen voor zaadcertificering heeft, worden deze zelden toegepast op lokale, informele zaadkanalen (MARIGO, 2025).

5.3 Kwantitatieve analyse van structurele effecten in Ivoorkust

Er zijn slechts beperkte gegevens beschikbaar over de prijzen van consumptieaardappelen in Ivoorkust; de beschikbare prijsreeksen bestrijken hooguit drie jaar of zijn niet officieel, en bij beide soorten zijn er hiaten waarbij voor meerdere opeenvolgende maanden geen gegevens beschikbaar zijn. Deze schaarste aan gegevens weerspiegelt de beperkte rol die aardappelen spelen in het Ivoriaanse voedingspatroon, waardoor ze voor prijsindexen van ondergeschikt belang zijn. Uit de gegevens over invoervolumes en prijzen blijkt dat wanneer de prijzen voor Nederlandse consumptieaardappelen laag zijn, er grotere hoeveelheden worden ingevoerd. Deze bevinding is niet verrassend, aangezien deze een neerwaarts hellende vraagcurve weerspiegelt (waarbij lagere prijzen leiden tot meer vraag), maar zou er mogelijk op kunnen wijzen dat de Nederlandse export de lokale prijzen drukt en lokale telers uit de markt concurreert. Er zijn echter geen aanwijzingen dat dit gebeurt. De beschikbare prijsreeksen zijn stabiel en stijgen licht, wat geen problemen zou opleveren voor lokale telers. Er zouden echter langere en kwalitatief betere tijdreeksen nodig zijn om dit formeel te toetsen en te beoordelen of de invoer van aardappelen een prijsdempend effect heeft op de lokale markten. Zonder dergelijke gegevens is het moeilijk om harde conclusies te trekken uit de bevindingen over het verband tussen de invoerhoeveelheden en de prijzen.

5.4 Waarom heeft de Nederlandse aardappelexport geen structurele gevolgen voor de aardappelhandel in Ivoorkust?

1. **De huidige aardappelhandel is complementair in plaats van concurrerend**

Er is geen directe concurrentie tussen geïmporteerde Nederlandse en Ivoriaanse consumptieaardappelen, aangezien de binnenlandse sector momenteel niet in staat is om aan de constante vraag van stedelijke consumenten te voldoen. Dit komt doordat de sector (aardappelteelt, -handel en -verwerking) klein is en de kenmerken vertoont van een vroeg ontwikkelingsstadium.

Bijgevolg lijken de geïmporteerde consumptieaardappelen geen bedreiging te vormen voor de lokale bestaansmiddelen – er zijn immers nauwelijks

gespecialiseerde aardappeltelers in het land. De vereniging van aardappeltelers (APPT-CI) stelt dat zij de Nederlandse import (nog) niet als concurrentie beschouwt, aangezien het opzetten van de binnenlandse productie zich nog in een vroeg stadium bevindt. Een binnenlandse sector voor pootaardappelen bevindt zich in een nog prille fase. En net als bij het Senegalese uienmodel kunnen Ivoriaanse landbouwers nog geen levering het hele jaar door garanderen vanwege beperkte technische capaciteit, seizoensgebonden productieperiodes en een gebrek aan gespecialiseerde opslaginfrastructuur. De invoer van consumptieaardappelen vult dus een structurele leemte op.

2. **Ivoorkust is een succesvolle landbouwproducent en -exporteur, maar niet op het gebied van aardappelen**

Er zijn geen aanwijzingen dat de Nederlandse export de ontwikkeling van de binnenlandse aardappelproductie belemmert. Ivoorkust boekt veel succes met andere landbouwgewassen; de reden voor de achterblijvende aardappelproductie lijkt te liggen in de hoge opstartkosten van de aardappelteelt, de beperkte winstgevendheid – vooral gezien de kosten voor pootaardappelen – de geringe overheidssteun en de minder dan ideale teeltomstandigheden. Handelsinstrumenten zouden een manier kunnen zijn waarop de overheid een gunstiger klimaat voor de binnenlandse productie kan creëren. Ivoorkust zou immers de invoerheffingen op aardappelen kunnen verhogen of andere handelsinstrumenten kunnen inzetten – zoals Senegal heeft gedaan – om de Ivoriaanse landbouwers te ondersteunen. Maar het beperken van de invoer van (Nederlandse) aardappelen zal waarschijnlijk geen doorslaggevende verandering teweegbrengen: de Nederlandse export zou gedeeltelijk kunnen worden vervangen door die uit Frankrijk en België, buurlanden, of Marokko en Egypte. In tegenstelling tot de handel met de EU zou het diplomatiek gezien een grotere uitdaging kunnen zijn om de invoer uit de ECOWAS-regio te beperken en zo het aanbod van naburige producenten te beperken. De implementatie van de AfCFTA zou de beperkingen op de invoer uit Marokko en Egypte eveneens kunnen beperken.

3. **De handel in aardappelzaad is cruciaal voor het succes van de lokale productie**

Pootaardappelen zijn onmisbaar voor een rendabele aardappelproductie, en Ivoorkust kampt met een tekort aan hoogwaardige pootaardappelen. Deze worden geïmporteerd uit Nederland, maar in zeer bescheiden hoeveelheden die in verhouding staan tot de geringe aardappelproductie van het land; ongeveer 300-400 ton in de afgelopen jaren (merk op dat Ivoorkust in 2024 500 ton uit Egypte heeft geïmporteerd, terwijl het daar voorheen veel minder importeerde).

De aanwezigheid van hoogwaardige importproducten heeft ook geleid tot moderniseringsprikkels binnen de binnenlandse sector. Door de kennismaking met Nederlandse productienormen en de organisatie van de toeleveringsketen is er belangstelling ontstaan voor verbeterde pootaardappelrassen, betere landbouwpraktijken en een beter beheer na de oogst. In deze context is samenwerking met Nederlandse belanghebbenden naar voren gekomen als een mogelijke weg voor technologieoverdracht, kennisuitwisseling en investeringen in productiviteitsverhogende systemen (Agroberichten Buitenland, 2024). Nederland ondersteunt kennisoverdracht en opleiding, bijvoorbeeld via het HortIvoire-project, en onderzoekt mogelijkheden om de aardappel- en uienproductie in het noorden van Ivoorkust te ondersteunen via het HortiNord-programma.

6. Conclusie over de structurele effecten van de Nederlandse voedselexport

Deze studie analyseert de structurele impact van de Nederlandse export op voedselmarkten en kleine landbouwers in fragiele (kwetsbare) landen. Uit de analyse blijkt dat een beperkt aantal Afrikaanse landen, voor bepaalde producten, erg afhankelijk zijn van Nederlandse export. Twee mogelijke gevallen van structurele effecten werden in detail geanalyseerd: de Nederlandse export van uien naar Senegal en de Nederlandse aardappelexport naar Ivoorkust. De analyses – gebaseerd op interviews in Nederland, Senegal en Ivoorkust, evenals gegevens en statistische (econometrische) analyses – wijzen niet op structurele effecten.

In beide casestudies wordt geconcludeerd dat de importstromen in de eerste plaats complementair zijn aan de lokale productie en niet concurrerend, een standpunt dat ook wordt gedeeld door Senegalese en Ivoriaanse producentenorganisaties. Dit geldt ook voor zaaduien en pootaardappelen uit Nederland: deze kunnen worden beschouwd als essentiële inputs voor het versterken van het concurrentievermogen van de sector in beide Afrikaanse landen.

De Senegalese uiensector bevindt zich op een keerpunt. De vooruitgang van de lokale productie is reëel en aanzienlijk en wordt ondersteund door een proactief overheidsbeleid dat gebruikmaakt van strenge invoervoorschriften – zoals een seizoensgebonden verbod waarbij invoer alleen is toegestaan wanneer er geen lokaal aanbod is – om de binnenlandse productie te beschermen, te ondersteunen en te verbeteren. Senegal zet dus handelsmaatregelen in om zijn

visie op landbouwontwikkeling te bevorderen, wat in het algemeen verboden is maar door de EU niet wordt aangevochten onder de huidige internationale (d.w.z. WTO-) handelsregels. Een dergelijke tolerantie kan echter ook opraken, dus ook landbouwinvesteringen moeten hun steentje bijdragen: De overgang van Senegal van gedeeltelijke importsubstitutie naar zelfvoorziening voor uien zal vooral afhangen van het vermogen om problemen op het gebied van opslag, zaad, kwaliteit en marktordening op te lossen.

De Nederlandse import is niet langer alleen een kwestie van volume; deze import laat ook zien welke normen op het gebied van kwaliteit, betrouwbaarheid en financiering het lokale systeem geleidelijk aan zal moeten overnemen. Op korte termijn zal deze import waarschijnlijk een rol blijven spelen bij het opvangen van seizoensgebonden schommelingen. Op middellange termijn zou hun aandeel kunnen afnemen als de aangekondigde investeringen in infrastructuur, onderzoek en regelgeving werkelijkheid worden. De Nederlandse import speelt hier een dubbele rol. Ze vult seizoensgebonden tekorten aan, maar dient ook als een impliciete maatstaf voor commerciële normen die de Senegalese waardeketen geleidelijk moet overnemen. De strategische vraag is daarom niet simpelweg om de import te beperken, maar om de concurrentieverschillen te verkleinen die deze import aantrekkelijk maken.

De aardappelsector in Ivoorkust is vrijwel volledig afhankelijk van import, waarbij Nederlandse consumptieaardappelen niet alleen het tekort aanvullen dat de binnenlandse productie niet kan dekken, maar ook bijdragen aan het in stand houden van een opkomende consumentenmarkt. Op korte termijn zullen Nederlandse aardappelen waarschijnlijk de Ivoriaanse markten blijven bevoorraden en de 'benchmark' blijven voor andere concurrenten – of deze nu geïmporteerd of lokaal geproduceerd worden. Net als in Senegal vervullen Nederlandse handelaren een dubbele rol: ze verhandelen het eindproduct en leveren een essentiële input – in de vorm van pootbollen en pootaardappelen – voor de binnenlandse productie.

In Ivoorkust gaat de groei van de binnenlandse sector minder over het beschermen van bestaande producenten, maar eerder over het ondersteunen van de oprichting van nieuwe. Er is hernieuwde belangstelling voor het uitbreiden van de binnenlandse productie via een partnerschap met publieke landbouwinstituten en partijen die geïnteresseerd zijn in aardappelproductie. Op de middellange tot lange termijn zou de binnenlandse aardappelproductie kunnen toenemen als verschillende problemen op het gebied van input, productie, financiering en opslag kunnen worden overwonnen.

Handelsbeperkingen spelen wellicht een minder grote rol bij het ondersteunen van een dergelijke binnenlandse productie. De aardappelmarkt van Ivoorkust is zeer gevoelig voor substitutie: importeurs kunnen gemakkelijk overschakelen van Nederlandse leveranciers naar andere internationale leveranciers. Als lid van de ECOWAS heeft Ivoorkust bovendien minder speelruimte om zijn markten tegen buurlanden te beschermen. Steun zou dan ook wellicht meer moeten komen van investeringen in de binnenlandse productie dan van handelsbeschermende maatregelen.

Deze casestudies sluiten niet uit dat de Nederlandse export in andere gevallen structurele gevolgen heeft voor kwetsbare landen, hoewel het waarschijnlijk is dat dergelijke gevolgen hooguit zeer beperkt zouden zijn. De analyse van de effecten van een specifieke import op lokale markten is complex en wordt bepaald door de context, zoals vraagtrends en consumentenvoorkeuren, en vervangingsmogelijkheden die voor landbouwers onder meer ook worden bepaald door agro-ecologische omstandigheden. Daarnaast is overheidsbeleid (of dit nu lokale productie ondersteunt of niet) ook een belangrijke factor, zoals het geval van Senegal zeker aantoont. Beide gevallen zijn echter gekozen vanwege het aanzienlijke aandeel dat de Nederlandse export inneemt in de import van de betreffende producten. Voor de exportstromen die niet in detail zijn onderzocht, geldt dat ze slechts een beperkt aandeel vertegenwoordigen in de invoer van een Afrikaans land. Dit maakt het zeer aannemelijk om aan te nemen dat de impact van de Nederlandse exportstroom op lokale markten afwezig is of hooguit zeer beperkt.

Bijlagen

Overzichtstabel selectie casestudies

Table A.1. Selected potential case studies overview.

Country	Item	World Bank income status	NLD item trade value ($ million)	NLD share of item import market (%)	Potential disruption	Fragility*	Secondary data	NLD development relationship (on MFTD country priority list)
Senegal	Onions	lower-middle	33.3	71%	High	Medium	High	Yes
Côte d'Ivoire	Potatoes	Lower-middle	10.0	84%	High	Medium	High	Yes
Gabon	Milk powders	Upper-middle	16.3	48%	Medium	Medium	High	No
Ghana	Poultry	Lower-middle	6.0	46%	Low	Medium	High	Yes
Democratic Republic of the Congo	Milk powders	Low	6.4	36.4%	High	High	Low	No
Uganda	Milk powders	Low	1.6	60%	Low	Medium	high	No

Colour grading: Green: very good/relevant; yellow: relevant; orange: less relevant; red: problematic for attaining the research goals.

*Fragility is defined as 'supply chain fragility', meaning that farmers and other actors in the chain are vulnerable due to their small scale of operations, limited market linkages, and import competition

Redenen voor niet-selectie

De handel in melk en room met Gabon vertegenwoordigt een aanzienlijke jaarlijkse handelsstroom ($ 16.3 miljoen) en bijna de helft van het importaandeel was afkomstig uit Nederland. De onderontwikkelde agrarische basis van het land suggereert dat Nederlandse importen nog steeds een aanzienlijke invloed uitoefenen op de lokale marktdynamiek. De status van Gabon als land met een hoger middeninkomen vermindert echter het risico op structurele effecten.

De gevallen van pluimvee naar Ghana en melkpoeder naar de DRC en Oeganda kampen met ten minste één problematische factor voor het bereiken van de onderzoeksdoelen.

De export van pluimvee uit Nederland naar Ghana bestaat uit twee hoofdcategorieën: pluimveevlees en levende dieren. De invoer van pluimveevlees uit Nederland bedroeg in de periode 2020-2022 gemiddeld $ 8.8 miljoen, wat neerkomt op minder dan 10% van de totale invoerwaarde van dit product in Ghana.[7] Daarentegen is de invoer van levend pluimvee uit Nederland goed voor bijna 50% van de totale invoer in deze sector, met een waarde van $ 6 miljoen. Aangezien de totale importmarkt voor levend pluimvee met $ 14 miljoen relatief klein is – bescheiden voor een bevolking van 36 miljoen – lijkt deze handel verband te houden met pluimveegenetica (Nederland heeft bijvoorbeeld met Hendrix Genetics een toonaangevend genetica-bedrijf), een niche die weinig potentieel biedt voor concurrentie met binnenlandse producenten.

Melkpoeder naar de Democratische Republiek Congo is veelbelovend vanwege de aansluiting bij de focus op kwetsbaarheid in het onderzoek: het betreft een land met een laag inkomen en een groot potentieel voor marktverstoring, aangezien Nederlands melkpoeder ongeveer een derde van het invoervolume uitmaakt. Het probleem is de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van secundaire gegevens. Hoewel het land een aanzienlijke veestapel heeft van ongeveer 1.7 miljoen stuks geeft de officiële statistiek een zeer lage binnenlandse melkproductie weer (ongeveer 9.7 miljoen liter). Deze grote discrepantie wijst erop dat de officiële cijfers geen rekening houden met een omvangrijke, informele productiesector. Wanneer er hogere melkproductiecijfers worden genoemd, zijn deze afkomstig uit twijfelachtige bronnen. Wat meer algemeen aanvaard lijkt, is dat de belangrijkste melkproducerende regio's van de DRC zich bevinden in Noord- en Zuid-Kivu, in het oosten van de DRC, ver verwijderd van het waarschijnlijke belangrijkste Nederlandse consumptiegebied voor melkpoeder, de hoofdstad Kinshasa in het westen. De uitdaging is daarom tweeledig: de twijfelachtige officiële gegevens overwinnen en verder kijken dan anekdotisch bewijs om de structurele effecten op de lokale waardeketen nauwkeurig in kaart te brengen, en onderzoek kunnen doen naar de mogelijk getroffen kleine landbouwers, die wellicht ontoegankelijk zijn.

[7] De handel in pluimvee tussen Nederland en Ghana wordt gekenmerkt door sterk uiteenlopende handelscijfers: Nederland rapporteert voor de periode 2020-2022 een gemiddelde export van $ 78 miljoen aan kippenvlees naar Ghana, terwijl Ghana slechts $ 8.8 miljoen aan invoer uit Nederland rapporteert. Hoewel de redenen voor dergelijke discrepanties in voetnoot 1 worden besproken, is de omvang van de waargenomen discrepantie in de handel in pluimvee met Ghana uitzonderlijk.

Het geval van de Nederlandse melkpoederexport naar Oeganda lijkt slechts in beperkte mate relevant te zijn voor het onderzoeksgebied, gezien de geringe omvang van de invoer in vergelijking met de omvangrijke lokale productie. Concreet bedraagt de totale jaarlijkse melkinvoer in Oeganda slechts ongeveer 4,000 ton, waarvan 1,600 ton melkpoeder, terwijl de binnenlandse markt voor verse melk een volume van ongeveer 3 miljoen ton produceert, waardoor de kans klein is dat buitenlandse handelsstromen tot structurele marktverstoringen leiden.

Quantitative methodology

Research Questions

The proposed quantitative analysis investigates the following questions:

1. **Import Volumes → Local Prices**: How does volume imports from NL affect local market and off-farm prices?
2. **Import Prices → Import Volumes**: How do Dutch import prices affect import volumes?
3. **Import Prices → Local Prices**: What is the relationship between Dutch import prices and local market prices (differentiated in urban and rural market prices)?
4. **Regional Heterogeneity**: Do these relationships differ between producing and net consuming regions in the importing country?

Scope

Country	Product	Time Period	Regional Coverage
Senegal	Onions	10 years*	TBD*
Côte d'Ivoire	Potatoes	10 years*	TBD*

* Subject to data availability

Q1 Volume-Price

Hypothesis A: **Higher import volumes from the Netherlands are associated with lower local retail prices.**

Hypothesis A: **Higher import volumes from the Netherlands are associated with lower local farm-gate prices.**

Approach: we estimate a time-series regression of import volumes on local prices:

$$P_{local,t} = \alpha + \beta_1 V_{import,t} + \beta_2 V_{import,t-1} + \gamma X_t + \varepsilon_t$$

Where:

- $P_{local,t}$ = local price at time t
- $V_{import,t}$ = import volume at time t
- X_t = controls (seasonality, local production, exchange rates)

The exact specification will depend on data availability, and considerations with respect to tests for stationarity (Augmented Dickey-Fuller/Kwiatkowski–Phillips–Schmidt–Shin test), cointegration (if non-stationary), and appropriate lag structure (Akaike Information Criterion/Bayesian Information Criterion). Adjustments for seasonality are also like to be necessary.

If we fail to reject the null hypothesis, i.e. higher import volumes are not associated with lower local prices, this may suggest that Dutch exports do not compete directly with local production. However, any estimates are likely to be biased due to endogeneity and interpretation of any coefficients should be done with caution.

Q2 Price-Volume

Hypothesis: **Lower Dutch export prices lead to higher import volumes (demand elasticity).**

Approach: we estimate import demand elasticity:

$$ln(V_{import,t}) = \alpha + \beta ln(P_{import,t}) + \gamma X_t + \varepsilon_t$$

To get around the endogeneity of prices, we may choose to use production costs in the Netherlands as an instrument for export prices.

If we fail to reject the null hypothesis, this suggests that local markets do not respond strongly to price changes in Dutch exports, again suggesting limited competition with local production.

Q3 Price Transmission

Hypothesis: **Dutch export prices are transmitted to local markets (potentially with lags).**

We analyse price transmission using standard tools:

$$P_{local,t} = \alpha + \beta P_{import,t} + \sum_{k=1}^{K} \gamma_k P_{import,t-k} + \varepsilon_t$$

Or error correction model if cointegrated:

$$\Delta P_{local,t} = \alpha + \beta \Delta P_{import,t} + \lambda(P_{local,t-1} - \theta P_{import,t-1}) + \varepsilon_t$$

We will test the appropriate model based on stationarity and cointegration tests, and adapt for data availability

If we fail to reject the null hypothesis, this suggests that local prices are not influenced by Dutch export prices, indicating limited market integration.

Interviews

Er zijn interviews gehouden met een reeks organisaties en actoren in de keten (telers, handelaren enz.). In Nederland hebben we gesproken met de Holland Onion Association, de Nederlandse Aardappelorganisatie, een uienhandelaar/verpakkingsbedrijf, een aardappelhandelaar en een business developer/handelaar in pootaardappelen. In Senegal hebben we interviews gehouden met de marktregelgevende instantie, het Directoraat Tuinbouw van het Ministerie van Landbouw, onderzoekers van het nationale landbouwonderzoeksinstituut (ISRA) en verschillende universiteiten, en producentenverenigingen zoals de CNCR, FPMN en FONGS. We spraken ook met vertegenwoordigers van handelaars- en consumentenverenigingen, een koelhuisvereniging en individuele handelaars die actief zijn in lokale uienparken. In Ivoorkust spraken we met het Ministerie van Landbouw, het nationale bureau voor plattelandsontwikkeling en het interprofessionele onderzoeksfonds. Er werden ook interviews gehouden met de aardappelproducentenvereniging (APPT-CI), verschillende importeurs en groothandelaren, en marktverkopers. In beide landen werd de Nederlandse ambassade geïnterviewd.

Referenties

Afrikamart. (2025). Why Senegal is “hooked” on Dutch onions. Afrikamart.

Agroberichten Buitenland. (2024). Potato sector developments in Côte d’Ivoire and opportunities for Dutch exporters. Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality, The Netherlands.

AISA. (2022). Relance de la culture de pommes de terre en Côte d’Ivoire.

An, R., Guan, C., Liu, J., Chen, N., & Clarke, C. (2019). Trade openness and the obesity epidemic: A cross-national study of 175 countries during 1975–2016. Annals of Epidemiology, 37, 31–36. https://doi.org/10.1016/j.annepidem.2019.07.002

Bureau, J.-C., & Swinnen, J. (2018). EU policies and global food security. Global Food Security, 16, 106–115. https://doi.org/10.1016/j.gfs.2017.12.001

Byiers, B., Medinilla, A. & Karaki, K. (2023). Navigating Green Economy and Development Objectives: Opportunities and Risks for African Countries.

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). (2025). Largest harvest of ware potatoes and seed onions in 25 years.

Ceresco / FranceAgriMer. (2018). Segments amont et aval du marché agricole de la Côte d’Ivoire.

Choplin, G. (2019). Overproductie van melk: Melkboeren wereldwijd verzuipen erin. Exporteer onze problemen niet. SOS Faim Belgique.

CSTNZ. (2008). The right to food of milk and honey farmers. FIAN.

Dekeyser, K. (2025). Emerging EU policy impacts on African food systems (Technical Paper). The Global Panel on Agriculture and Food Systems for Nutrition.

De Steenhuijsen Piters, P. (2023). Unequal trade perpetuates malnutrition – but there is another way. Wageningen University & Research.

De Steenhuijsen Piters, P., van Berkum, S., & Achterbosch, T. (2023). Factsheet: Inzicht in de voedselhandelsstromen van Afrika. Parlement & Wetenschap.

Ecofin Agency. (2025a). Senegal suspends onion imports from 25 January 2025 to protect local production.

Ecofin Agency. (2025b). Senegal authorizes onion imports from 19 September to 31 December 2025.

Ecofin Agency. (2025c). Senegal temporarily suspends onion market sales amid oversupply concerns.

Ecofin Agency. (2025d). Senegal secures $307 million investment for cold storage expansion.

Ecofin Agency. (2026). Senegal freezes onion and potato imports at start of 2025–2026 campaign.

Economic Community of West African States (ECOWAS). (2015). ECOWAS Common External Tariff (CET) Regulation.

European External Action Service (EEAS). (2017). Statement on poultry. South Africa: European External Action Service

EUCORD / GUDE-PME. (2024). Identification et analyse des potentiels de développement de la filière pomme de terre en Côte d'Ivoire.

Eurostat. (2026). International trade in goods database.

Food and Agriculture Organization (FAOSTAT). (2026). Statistical database.

Forin, R. (2018). The tomato conundrum. FEPS.

FreshPlaza. (2024). Dutch potato exports strengthen position in West African markets.

FreshPlaza. (2026). World potato output nears 400 million tons. FreshPlaza.

Gollin, D. (2023). Agricultural productivity and structural transformation: Evidence and questions for African development. Oxford Development Studies, 51(4), 375–396. https://doi.org/10.1080/13600818.2023.2280638

Holland Onion Association (HOA). (2026). Sector statistics and export data.

IndexBox. (2024). Global potato market overview 2024.

Janssens, C., Havlík, P., Krisztin, T., Baker, J., Frank, S., Hasegawa, T., Leclère, D., Ohrel, S., Ragnauth, S., Schmid, E., Valin, H., van Lipzig, N., & Maertens, M. (2020). Global hunger and climate change adaptation through international trade. Nature Climate Change, 10(9), 829–835. https://doi.org/10.1038/s43016-020-0847-4

Jukema, G. D., Ramaekers, P., & Woltjer, P. J. (Eds.). (2025). De Nederlandse agrarische sector in internationaal verband – editie 2025. Wageningen Social & Economic Research / Centraal Bureau voor de Statistiek.

Khoury, C. K., Bjorkman, A. D., Dempewolf, H., Ramirez-Villegas, J., Guarino, L., Jarvis, A., Rieseberg, L. H., & Struik, P. C. (2014). Increasing homogeneity in global food supplies and the implications for food security. Proceedings of the National Academy of Sciences, 111(11), 4001–4006. https://doi.org/10.1073/pnas.1313490111

MARIGO. (2025). Analyse fonctionnelle de la filière maraîchère périurbaine en Côte d'Ivoire (Rapport WP2).

Matthews, A. (2008). The European Union's Common Agricultural Policy and developing countries: The struggle for coherence. Journal of European Integration, 30(3), 381–399. https://doi.org/10.1080/07036330802141998

Matthews, A., Salvatici, L., & Scoppola, M. (2017). Trade impacts of agricultural support in the EU (Commissioned Paper No. 19). International Agricultural Trade Research Consortium (IATRC).

Matthews, A., & Soldi, R. (2019). Evaluation of the impact of the current CAP on the agriculture of developing countries. European Committee of the Regions.

Ndiaye, A., & Kessler, M. (2026). Navigating Senegal's unexpected debt crisis. VoxDev.

Netherlands Enterprise Agency (RVO). (2021). Senegal value chain study – Onions.

Netherlands Enterprise Agency (RVO). (2026). Innovation mission development and innovation in the seed sector to Côte d'Ivoire and Senegal.

OECD. (2022). Agricultural policy monitoring and evaluation 2022: Reforming agricultural policies for climate change mitigation.

Observatory of Economic Complexity (OEC). (2026). Potatoes trade data: Côte d'Ivoire.

Oxfam Novib. (2020). Mon lait est local. Oxfam.

Pieterse, L. (2026). FAOSTAT's latest update: Potato totals show a bigger global crop and a shifting regional yield story. Potato News Today.

Presidency of Senegal. (2025). Sénégal 2050: Agenda national de transformation — For a sovereign, prosperous and united nation. Dakar: Presidency of Senegal.

Ragasa, C., Andam, K. S., Asante, S. B., & Amewu, S. (2020). Can local products compete against imports in West Africa? Supply- and demand-side perspectives on chicken, rice, and tilapia in Ghana. Global Food Security, 26, 100448. https://doi.org/10.1016/j.gfs.2020.100448

Regional Strategic Analysis and Knowledge Support System (ReSAKKS). (2026). Agricultural trade and expenditure indicators.

République de Côte d'Ivoire. (2021). Plan National de Développement (PND) 2021-2025. Abidjan: République de Côte d'Ivoire.

République du Sénégal. (2023). Stratégie nationale de souveraineté alimentaire (2024-2028). Ministère de l'Agriculture, de l'Equipement Rural et de la Souveraineté Alimentaire.

République du Sénégal. (2024). Sénégal agenda national de transformation: Stratégie nationale de développement 2025-2029. Ministère de l'Économie, du Plan et de la Coopération.

Resnick, D. (2020). The political economy of agricultural policy in Africa: Implications for agrifood system transformation. In D. Resnick, X. Diao, & G. Tadesse (Eds.), 2020 annual trends and outlook report (pp. 174–181). IFPRI. https://doi.org/10.2499/9780896293946

Springmann, M., Kennard, H., Dalin, C., & Freund, F. (2023). International food trade contributes to dietary risks and mortality at global, regional and national levels. Nature Food, 4(10), 886–893. https://doi.org/10.1038/s43016-023-00852-4

Timmer, C. P. (1988). The agricultural transformation. In H. Chenery & T. N. Srinivasan (Eds.), Handbook of development economics (pp. 275–331).

Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2023). Motie van de leden Thijssen en Amhaouch over in kaart brengen waar Nederlandse voedselexport de voedselproductie in de weg zit (Kamerstuk 29 237, nr. 196).

Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2024). Motie van het lid Boswijk c.s. over de structurele impact van de Nederlandse voedselexport op de voedselzekerheid (Kamerstuk 36 600 XVII, nr. 28).

UN Comtrade. (2025). International trade statistics database.

Van Berkum, S. (2021). How trade can drive inclusive and sustainable food system outcomes in food deficit low-income countries. Food Security. https://doi.org/10.1007/s12571-021-01218-z

World Bank. (2020). Cote d'Ivoire agri-food sector development project (Report No. PIDC29158). Washington, D.C.: the World Bank.

World Bank. (2024). Senegal poverty and equity brief. Washington, D.C.: the World Bank.

World Bank. (2026). Open data.

World Integrated Trade Solution (WITS). (2023). Trade stats.

World Trade Organization (WTO). (2018). Trade policy review: Senegal. Geneva: World Trade Organization.

Ga voor meer informatie naar www.ecdpm.org

ECDPM wordt structureel ondersteund door zijn institutionele partners: Nederland, Oostenrijk, België, Denemarken, Estland, Finland, Ierland en Luxemburg.

ISSN1571-7577

ecdpm

HEAD OFFICE
SIÈGE
Onze Lieve Vrouweplein 21
6211 HE Maastricht
The Netherlands *Pays Bas*
Tel +31 (0)433 502 900

BRUSSELS OFFICE
BUREAU DE BRUXELLES
Avenue des Arts 44, 1040
Brussels *Bruxelles*
Belgium *Belgique*
Tel +32 (0)2 882 50 08

info@ecdpm.org
www.ecdpm.org
KvK 41077447